

Värmlands Anor

Nr 3 september 2022

Medlemstidning för Värmlands Släktforskarförening

Årgång 39

När Åmål-Årjängs Järnväg invigdes 1928 stod även en rad stationshus och banvaktsstugor färdiga. Järnvägsarbetare Gustaf Tenman med hustru Ester och sönerna Henry f 1926 och Evert f 1925 bodde en tid i banvaktsstugan vid Kvarntorp, Humletorp Sillerud. Fotograf Johan Björkman, Norane. Bilden tillhandahållen av Helena Johansson. Läs mer om Johan Björkman på sidan 17.

Värmlandsanor

Författarna ansvarar för riktigheten i artiklar. Citera gärna VärmlandsAnor, men glöm inte att ange källa. Eftertryck av texter endast med författarens tillåtelse. Redaktionen förbehåller sig rätt att redigera insända bidrag.

ISSN 1400-1047 Upplaga 1700 ex, 4 ggr/år

Ansvarig utgivare och redaktör

Carl-Johan Ivarsson, Finnögatan 4 B, 614 33 Söderköping
Tel 070-2253245, redaktor@varmlandsrotter.se

Layout

Kerstin Osterman, KEOZ, Skattkärr

Tryck

City Tryck i Karlstad AB

Föreningsfakta

Föreningen bildades 1983 och har till ändamål att stödja och stimulera intresset för släkt- och hembygdsforskning i Värmland och förena dem som delar detta intresse.

Föreningens adress

c/o Lars-Göran Jansson, Ingalills väg 10, 656 38 Karlstad. Tel. 054-83 75 81
E-post: ordforande@varmlandsrotter.se
Organisationsnummer 87320-6897

Medlemsfrågor

Elisabeth Björkman: medlem@varmlandsrotter.se

Medlemsavgift

Medlemsavgiften är 170 kr för ordinarie medlem och 60 kr för familjemedlem till svenskt plusgiro 46 96 60-5.

Medlemmar i Norge betalar 220 norska kronor till norskt postgiro 7877 08 16652.

Hemsida och e-mail

www.varmlandsrotter.se
e-mail vsf@varmlandsrotter.se

Föreningens styrelse

Ordförande Lars-Göran Jansson, Ingalills väg 10, 656 38 Karlstad. Tel. 054-83 75 81

Vice ordförande Britt-Marie Johansson, Bokliden 41, 667 33 Forshaga Tel. 070-530 63 30

Sekreterare Gunnar Jonsson, Sveavägen 6 C, 661 41 Säffle. Tel. 0533-105 59

Kassör Elisabeth Björkman, Önerud 161, 655 91 Karlstad. Tel 073-640 76 03

Ledamöter

Eva Lejrin, Styrmansgatan 5 B, 652 28 Karlstad. Tel. 070-685 99 60

Sonja Skagerud Östlund, Cederroths väg 1, 663 33 Skoghäll. Tel. 054-51 73 34

Thomas Andersson, Gärdesgatan 17, 667 31 Forshaga tel. 070-237 83 54

Berith Hemmingberg, Smedsgatan 9 A, 684 30 Munkfors Tel. 076-914 01 97

Monika Becker, Svenshult 310, 663 91 Hammarö, tel 070-294 34 36

Lars Wahlmark, Krontorpsvägen 9 B, 681 60 Kristinehamn, tel 070-697 19 03

INNEHÅLL

- 3 Klara Lutheran Church – en bit Norra Finnskoga i Amerika, *Inge Lundqvist*
- 6 Romer i Värmland. Några tidiga belägg. *Lars Erik Westlund*
- 11 Golvfyllet på Nyhem i Fagerås – en tidskapsel, *Hans Jonsson*
- 13 Ur andra medlemsblad
- 14 Ett mysterium i Månäs, *Björn Thyberger*
- 16 Soldaten Döhlman i Alster saltar hästkött 1785, *Pelle Räf*
- 17 Bygdefotografen Johan Björkman
- 18 Finnskogdagene i Svullrya, *Carl-Johan Ivarsson*
- 20 Ordförande har ordet
- 20 Höstens program 2022 - *lokalföreningarna*
- 20-21 Antavla nr 246
- 22-23 Antavla nr 247
- 23 Gamla och nya antavlor
- 24 Höstens program, *Programgruppen*

Redaktörens ruta

Trogna läsare har kanske märkt ett återkommande tema här, i min egen ruta. Det verkar vara svårt för mig att hålla mig borta från USA.

Så blev det, med ganska kort varsel, ett nytt besök i slutet av juni månad. Det har blivit flera besök i Mellanvästern och på Östkusten, men bara en gång förut har jag varit i Kalifornien. Det var 2009 och då var målet Los Angeles-området.

Det blev minnesrika dagar även denna gång med turistanter, släktbesök och naturupplevelser i trakterna av San Francisco, Sacramento och vid Lake Tahoe. Jag fick träffa Vivian Curry, snart 97 år gammal. Om hennes familj stod det att läsa i nr 2021:3.

När detta skrives är det en varm augustikväll, men troligen har hösten gjort sig påmind när ni läser detta.

Nu behöver vi också ha nytt material att fylla tidningens sidor i kommande nummer!

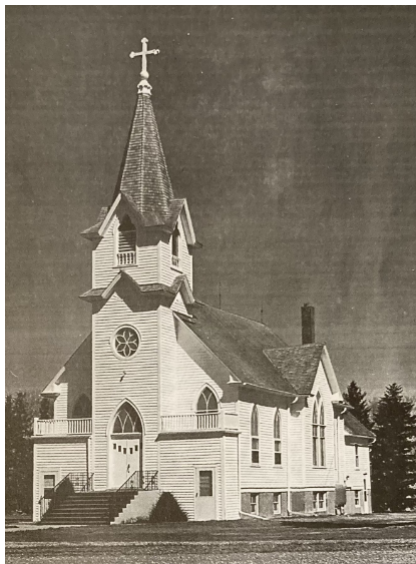
Manusstopp för 2022:4 är 10 november 2022

Klara Lutheran Church – en bit Norra Finnskoga i Amerika

av Inge Lundqvist

Jag satt en dag och tittade på några inlägg på Facebook av en duktig fotograf från USA, Peter Herman. Han fotograferar gärna gamla byggnader och denna dag hade han lagt in bilder på en kyrka, Klara Lutheran Church i Maddock, Benson County, North Dakota, USA. Jag kände igen lite om denna kyrka sedan tidigare och att några av grundarna av denna församling kom från Höljes och Båtsstad i Norra Finnskoga, som också är mina hemtrakter. När jag tittade i kommentarsfältet fick jag se namnet Charyl Anderson. Jag chansade och tog kontakt med Charyl och frågade om hon hade någon anknytning till Sverige och jag fick bingo direkt. Hon berättade att hennes far hette Hilding Olson (1911–1968) och var född i Benson. Hennes farfar, Otto Olson (1874–1956), hade kommit till Amerika 1898 från Höljes i Norra Finnskoga. Otto hade vid emigrationen med sig sin fru Lina (Karolina) Andersdotter (1874–1949) från Kvarnnäset i Höljes och deras son Oliver. Ottos föräldrar Gut Olof Olsson (1848–1935) och Marit Mattsdotter (1848–1934) emigrerade 1906. Karolina var född som utomäktenskaplig dotter till Domar Olof Andersson (1837–1921) och Anna Andersdotter (1844–1935). Domar-Olof sålde sin gård Domerstugan i Höljes till ett skogsbolag 1877 och flyttade själv sedan till Amerika 1893.

Tre av hans barn hade då redan flyttat till Amerika. Gut Olof och Marit hade en dotter som stannade i Sverige. Hon hette Anna Maria Olsdotter (1873–1934) och hon blev hustru till Valfrid Wetterstrand (1871–1926). Detta senare par var min morfars föräldrar. Charyl och min mor var tremänningar och kontakt fick vi alltså via Facebook. En natt kom ett meddelande från Charyl att hon ville ha min postadress för att hon ville skicka några bilder och en liten bok. Två veckor senare kom

Klara Lutheran Church

ett paket, som jag öppnade med stor nyfikenhet. I paketet fanns trevliga bilder på gamla och även nya släktingar. Dessutom en riktig guldklipp, nämligen en minnesbok på 128 sidor, som gavs ut i samband med Klara Lutheran Church 100-årsjubileum. Detta är bakgrunden till denna artikel. Boken är svår att göra en kort resumé av då den är mycket detaljerad vad det gäller kyrkobygget, församlingsmedlemmar och deras familjehistoria, kyrkobygget, födda, konfirmerade, vigda och dessutom en hel del bilder på personer, byggnader och jordbruksverksamheten. Kopior på församlingens dopböcker finns från 1905 till 1995. Ett antal vigslar finns redovisade från 1912 till 1986. Bilder på konfirmanderna finns med från 1906 till 1977.

Minnet av älven

Minnesboken redogör för Klara Församlings historia från grundandet 1897. Namnet sågs naturligt eftersom de flesta av grundarna kom från området i norra Värmland där Klara älv flyter igenom. Det var säkert minnet av älven som gav namn till den nybyggda kyrkan. En av de som först

slog sig ner i detta område var Ole Hakanson (Olof Håkansson, född 1859 i Båtsstad, Norra Finnskoga), som kom hit från Fargo 1888, tre år efter att han kom till Amerika. Under de närmaste åren kom flera från Norra Finnskoga och slog sig ner och skaffade sig mark i Maddock. Några av de som kom var från ganska välbeställda hem, men det var inte mycket de kunde ta med sig till det nya landet. En del hade tex sin spinnrock med sig och de flesta hade säkert med sig sin Bibel som de fått vid konfirmationen. Religionen verkade ha stor betydelse för dessa människor och behovet att få en pastor kändes nog stor. Från tid till annan kom många olika predikanter till Maddock. De fick då hämtas med häst och vagn och oftast var det då Ole Backen (Olof Håkansson, född 1865 i Höljes, Norra Finnskoga) eller Ole Hakanson som ombesörjde detta. Sammankomsterna hölls till att börja med i privata hem och där passade till att börja med den oinredda övervåningen hos Ole Johnson (Olof Jonsson, född 1862 i Rönningen, Båtsstadsberget, Norra Finnskoga).

27 november 1897 hölls hos Ole Backen det första mötet för att få till en församling. Att behovet var stort visar sig av att 24 medlemmar anslöt sig första året.

De 24 grundarna

1. August Anderson (f.1865) från Domerstugan i Höljes. Familjen kom till området 1888.
2. Britta Henriksdotter (f.1863) från Båtsstadsnäset. Gift med August under 1. Kom hit 1892.
3. Lars Anderson (f.1871) från Höljesberget. Kom till Amerika 1891
4. Hanna Hakanson Backen (f.1869) från Håkansgården i Båtsstad. Kom hit 1892

5. Olof Hakanson Backen (f.1865) från Höljes. Gift med Hanna under 4. Kom hit 1892

6. Halvard Henriksson Berglund (f.1867) från Forsliden i Båtstad. Kom hit 1896

7. Olof Hakanson (f.1859) från Håkansgården i Båtstad. Kom hit 1888

8. Sara Anderson Hakanson (f.1869) från Flottstafallet i Båtstad. Gift med Olof under 7

9. Anders Jonsson (f.1860) från Heden i Höljes. Kom hit 1889. Återvände till Sverige 1911.

10. Carl G. Johnson (f.1872) Född i Minnesota. Kom hit 1896.

11. Mary Hakanson Johnson (f.1866) Från Håkansgården i Båtstad. Kom hit 1892

12. Olof O. Johnson (f.1862) Från Rönningen i Båtstadberget. Kom hit 1889. Gift med Mary under 11.

13. Petter Jonsson (f.1875) Från Hede i Härjedalen. Kom hit 1890

14. John P Lafgren (f.1867) Från Weberöd i Skåne. Kom hit 1897

15. Halvor Lansrud (f.1862) Från Länserud i Höljes. Kom hit 1889

16. Karin Hakanson Lansrud (f.1862) Från Håkansgården i Båtstad. Kom hit 1891. Gift med Halvor under 15

17. Hakan Larson (1869–1899) Från Västra Kärrbackstrand. Kom hit 1892

18. Gust Linn (Gustaf Gunneriusson f.1871) Från Lisatorp i Höljes. Kom hit 1896

19. Halvor H. Pederson (f.1868) Från Malilöpet i Båtstad. Kom hit 1889

20. Anders Person (f.1863) Från Forsliden i Båtstad. Kom hit 1897

21. Ingeborg Person (Jakobsdotter) (f.1862) Från Norra Persby i Dalby. Kom hit 1897

22. Emil L Peterson (f.1875) Från Västra Kärrbackstrand. Kom hit 1893

Invigning av Klara lutheran church 1908

23. Olaf L Strom (f.1873) Från Letteråsen i Södra Finnskoga. Kom hit 1892

24. Peter Strom (f.1855) Från Letteråsen i Södra Finnskoga. Bror till Olaf under 23. Kom hit 1889

Nr 4,7,11 och 16 var syskon.

Kvinnorna i den nya församlingen började tidigt med att, i en kvinnoförening, arbeta ihop medel för att kunna bidra till hjälpbehövande i församlingen. De första sex som organiserade sig 1897 var: Sara Hakanson, Hanna Backen, Britta Anderson, Karin Lansrud, Ingeborg Person och Mary Johnson. Vid sin första träff, en så kallad "Basket social", samlade damerna ihop 24,25 USD. Dessa träffar gav bra med pengar under de följande åren.

De första åren hade man inte någon fast pastor, utan använde sig

av ambulerande pastorer som höll möten och tog hand om dop och begravningar. Den första som fungerade mer regelbundet på detta sätt var L E Gullander mellan 1896 och 1900. Åren 1900–03 fanns ingen fast pastor, men sedan kom J P Neander 1903–05.

De första planerna på att bygga en egen kyrka är från ett möte 26 oktober 1903 där varje medlem ombads att skänka nettovinsten på en viss odlingsyta för vete eller lin vid skörden hösten 1904 till en fond för kyrkobygget. Ett löfte kom från en församling i Wakefield, Nebraska om en gåva till "Klara Församling" om och när de började bygga sin kyrka. 19 juli 1907 bildades en kommitté som skulle ta hand om bygget av kyrkan. Den bestod av Pastor Andeer, Ole Backen, Ole Nelson, Olaf Hakanson, Peter Norell (som vid sin död ersattes av John Halvorson,

Svenska Ungdomsmöte at O. Hakanson home May 8, 1909.

H. W. Wester och Pete Nelson. En grupp utsågs att gå runt i olika städer och be om donationer. H Berglund skulle bege sig till Fessenden, C. W. Andeer och Olaf Hakanson till Maddock och A. P. Sandstrom till Manfred.

Den tilltänkta kyrkan skulle vara 30 fot bred och 50 fot lång (ca 9x15 meter). Efter diskussioner om var kyrkan skulle byggas enades man om att använda 2 hektar mark som donerades av Olaf Hakanson. Sedan följer i boken kommer en kort redogörelse över vissa kostnader under bygget.

Kyrkan klar 1908

1908 var kyrkbygget klart och invigningen kunde ske på hösten detta år med inte mindre än 7 pastorer närvarande. Året efter kunde kvinnoföreningen ge bidrag så att kyrkbänkar kunde ersätta plankorna på spiklådor som användes första året. Kyrkklocka installerades 1913 till en kostnad av 313,60 USD och den ringde samman församlingen första gången 17/6 1913. Församlingen blev helt skuldfri första gången vid årsmötet 1/1 1917. 1925 installerades el i kyrkan och året därpå skaffades

ett piano. 1926 målades kyrkan om för första gången. Om man följer kyrkans investeringar under åren kan man se att mycket skedde med hjälp av kvinnoföreningen. Många gåvor till kyrkans inredning kom under åren in till församlingen från medlemmarna. Församlingen hade en aktiv söndagsskoleverksamhet. 1947 hade man haft 21 konfirmandgrupper med totalt 189 konfirmander.

Svenska blev använt som enda språk under alla församlingssam-

mankomster fram till 1933. 1942 togs svenska språket bort officiellt från kyrkans namn. Klara Kyrka blev då Klara Lutheran Church. Många av församlingens första pastorer hade svenskklingande namn och det var också en orsak till att språket bevarades. Det var bl a Gutlander, Neander, Larson, Ekstrom, Franzen m fl. Under Franzens tid 1925–1944 gick man alltså över till engelskspråkiga mässor i kyrkan.

Kyrkobyggnaden Klara Lutheran Church är tyvärr stängd sedan 1997 och förfallet har tyvärr tagit över.

The confirmation class of 1906: Seated are Amanda Hakanson and Mathilda Anderson. Standing are Rudolph Hakanson, Arvin Hakanson, Pastor Larson, Arthur Backen and Wilhelm Anderson.

Bilderna i artikeln är hämtade från jubileumsboken för Klara Lutheran Church.

Romer i Värmland. Några tidiga belägg

av Lars Erik Westlund

”Tattarna” i Stockholm 1512

I Stockholms stads tänkebok för år 1512 berättas under rubriken ”Thaatra” att på ärkeängeln Sankt Mikael's dag (29 september) detta år ”komme the tatra hith j byn, hu[i]lke som sades wara aff Klene Egiffij land. The hade theris hustrvr och barn met them, och somlige hade spene barn. The lage i Sancti Laurentij gille stughe och wore wedh xxx [30] par. Theris hóffuitsman het her Anthonius, en greffue met sine greffwynne.” Vidare sägs att staden skänkte gästerna 20 mark och att de (vid ett senare tillfälle?) förlades hos borgaren Lars Matsson. På en lös lapp i anslutning till tänkebokens notis har någon sedan antecknat: ”Huru tattarna komme först tiill Stoch[o]lm”. Med ”tatra”, ”tattarna”, avses här det folkslag som numera kollektivt benämns romer och som redan på tysk mark hade förväxlats med de asiatiska tatarerna; med ”Klene Egiffij land”, Lilla Egypten, menas sannolikt en del av Grekland (Peloponnesos), där romerna uppehöll sig en tid efter sin ankomst till Europa och som gav upphov till bl.a. engelskans benämning gypsy (gipsy).¹ Romer omnämns i Stockholms stads tänkeböcker ytterligare några gånger under de närmast följande åren, men i mindre positiva ordalag.² På ett rådssammanträde 1 oktober 1515 beslöt stadens styrande att ”thee taattror ingelunde wara her paa stadzins marcher her effter fför theris skalkhet skull och tyweri skuld”.

Tänkeboksnotisen från 1512 har refererats i litteraturen alltsedan 1500-talet. Olaus Petri uppger i sin svenska krönika, som slutfördes på 1540-talet, att samma år som Sten Sture d.y. blev riksförståndare (1512) ”kom en part aff thet folket som fara om kring ifrå thet ena landet til thet andra, them man kallar Tatare, hijt i landet, och

til Stocholm, förra hadhe the aldrih her warit”. I vissa handskrifter har tillfogats kommentaren: ”The göra icke mycket gagn, ehvar the äre.”³ Olaus Petri var stadsskrivare i Stockholm under åren 1524–31 och hade därmed tillgång till den här aktuella tänkeboken; han bekräftar alltså inte dess uppgift, som det ibland påstås, han endast upprepar den.⁴ Härefter – Olaus Petris krönika, vars innehåll i vissa delar misshandlade Gustav Vasa, trycktes först 1818 men var dessförinnan tillgänglig i ett med tiden stigande antal handskrifter – återges uppgiften närmast i Johannes Messenius’ *Scondia illustrata*, som tillkom huvudsakligen på 1620-talet under författarens fångenskap på Kajaneborg i Finland men som utgavs först i början av 1700-talet. Nykomlingarna benämns i detta arbete ”Zigani, vulgo Tartari”, zigenare, vanligtvis kallade tartarer.⁵ Stockholms stads äldre tänkeböcker däremot var för en längre tid föga nyttjade och betraktades så småningom som förkomna innan de 1902 återfanns i en skrub i dåvarande rådhuset, ”höljda af ett ovanligt intensivt damm”.⁶ Ännu i Alfred Gustaf Ahlqvists korta men innehållsrika uppsats i ämnet från 1876 återoppsats följaktligen Olaus Petris krönika som källa för besöket i Stockholm.⁷

”Tattare” är alltså vad som inom etnologin definieras som en exonym, en beteckning som utomstående har åsatt folkgruppen, och som med tiden skulle komma att avse framför allt s.k. resande, en relativt sent belagd självbenämning på en marginaliserad grupp (”skojare”), som i oviss mån härstammar från de ”tattare” som förekommer i äldre källor.⁸ Men även beteckningen ”rom” är problematisk ur ett historiskt perspektiv. Som Anne Minken påpekar i sin omfattande avhandling *Tatere i Norden før 1850* (2009) är detta ”egenbetegnelsen til øst-europeis-

ke sigøynegrupper”; i Västeuropa ”brukes egenbetegnelse[n] ’rom’ av etterkommere av personer som kom hit i den såkalte annen diaspora, det vil si innvandringen i siste halvdel av 1800-tallet. Gruppene som har røtter tilbake til første diaspora på 1400-tallet, bruker andre egenbetegnelser som ’sinti’, ’manūs’ og ’kale’ (’calo’, ’kaale’).” Därför, menar Minken, är det missvisande att kalla medlemmar i gruppen från den första ”diasporan” för ”romer” och föredrar själv de i källorna samtida beteckningarna ”sigøynere” och ”tattere”.⁹ Också i ett annat yngre arbete med akademiska förtecken, Anna-Brita Lövgrens bok *Staten och folk på väg* (2018), används både ”tattare” och ”zigenare” med motiveringen att det var ”den tidens benämningar”.¹⁰ Namnet ”zigenare”, vars ursprung är omdebatterat, är i svenska källor belagt första gången 1628 (jfr dock Messenius’ latinska variant) och var här, liksom ”tattare”, närmast ett inlån från Tyskland.¹¹

Det är också ovisst hur pass etniskt enhetliga sällskapen med ”tattare” var. Redan 1573 anmärkte ärkebiskopen Laurentius Petri att de ”giffua före, at the äro aff klene Egypten, huilket icke annat är än lögn; Ty the sågo aldrih Egypten, Vtan störste parten aff them ähro Skottar, Jwtar, Baggar och än Suenska, som sigh till them giffvit haffua”.¹² Därmed skulle kunna avses romer med tidigare anknytning till Skottland, Danmark o.s.v. men också folk av annat ursprung. Uppfattningen att dessa följden bestod av folk av skilda extraktioner fanns även i andra länder vid denna tid. ”Kanskje hadde gruppene som ble kalt sigøynere og tatere blitt så oppblandet med hjemlige omstreifergrupper at de hadde mistet det etniske særpreget som 1400-tallets kronikører skildret?”, föreslår Anne Minken, men väljer ändå att stanna i slutsatsen att ”[v]i må

kunne oppsummere at de nordiske taterne på 1600-tallet og i 1700-tallets første desennier faller inn under definisjonen på en etnisk gruppe både med utgangspunkt i gruppas egenoppfatninger og når det gjelder omverdenens syn”.¹³

I denna korta artikel, som berör tiden fram till 1600-talets början, används den nu gällande övergripande benämningen ”romer” jämte samtida exonymer i åberopade källor, men gruppen ”tattare” kan alltså vid denna tid ha sekundärt innefattat också individer med annan etnisk bakgrund.

Kronans och kyrkans åtgärder mot de oönskade främlingarna

I Gustav Vasas registratur förekommer ett tiotal brev från 1520-, 1540- och 1550-talen i vilka ”tattathara” etc. omnämns.¹⁴ Det genomgående temat är att främlingarna skall lämna landet, frivilligt eller med tvång, en uppfattning som stod i samklang med Stockholmsborgarnas ovannämnda beslut redan 1515 efter tre år av romsk närvaro i staden. Den svenska ståndpunkten i frågan anslöt därmed till vad som blivit den gängse i andra länder. Orsaken till att romerna skulle fördrivas anges bara i vissa av breven, något som kan bero på att flertalet av dem är kända endast i sammandrag (register). I ett brev till fogden på Västerås slott 1543 karaktäriseras ”then Tatterhoop” som ett onyttigt folk, som har skickats hit för att spionera. Påståendet anknöt till vedertagen retorik om att folkgruppen var utsänd av turkarna, men hade i detta svenska fall möjligtvis även en viss aktualitetsprägel. Brevet skrevs ännu medan Dackefejden fortfarande pågick och kungens misstankar kanske skärptes i just detta skede till följd av hans vetskap om att de tyska furstar som gjorde anspråk på den svenska kungatronen (pfalzgreven Fredrik och hertig Albrekt av Mecklenburg) försökte liera sig med den smäländske upprorsmannen. I brev från 1548, 1550 och 1551 är det, liksom i Stockholms stads tänkebok 1515, däremot främlingarnas skalkhet, lögner,

bedrägerier o.s.v. som anförs mot dem. Också anklagelser av detta slag var allmänt återkommande.

Påbuden om att köra ut romerna skulle komma att upprepas länge, men först 28 juli 1637 utfärdades en allmän förordning i ämnet, ett ”Placat om Tartarnes fördrifwande af landet”.¹⁵ Budskapet var att senast 8 november detta år måste alla ”Sikeiner eller Tartare” ha lämnat Sverige; i annat fall skulle de gripas, deras ägodelar konfiskeras, männen hängas utan rannsakan och dom och kvinnorna och barnen drivas ut ur landet. Ambitionen var att utrota ”sådant ogudachtigt och skadeligit partij” i riket, men som har konstaterats vilade det kungliga plakatet på ”främmande rättsprinciper” och det kom inte heller att få någon praktisk betydelse. Den ofördragssamma hållningen stod dock fast. En förordning från 1642 berörde kringvandrande fattiga och tiggare i allmänhet, men romernas sak avhandlades för sig och i enlighet med deras ställning som oönskade främlingar. Omedelbar avrättning skulle nu komma i fråga endast för de ”Zigeuner eller Tattare” (oavsett kön), som stulit eller begått annan missgärning; i övrigt stadgades fördrivning eller, om de där efter återvände, straffarbete i järn på vatten och bröd.

Också tidigare hade vid flera tillfällen tvångsarbete förordats som en alternativ, tillfällig lösning på problemet. Johan III beordrade 2 mars 1576 fogdarna i Norrland att tillsäga dem ”huilcke man Tattere kaller” och som besvärade allmogen med våldgästning, stölder och annan skalkhet att innan påsk lämna Sverige; i annat fall skulle de fängslas och föras till Sala silvergruva.¹⁶ I en skrivelse från december 1578 befallde kungen alla fogdar utmed gränsen (d.v.s. i kungariket, inte i hertig Karls furstendöme) att gripa alla ”tattare och tatterskor” samt deras barn och skicka dem till Salberget. I mars 1580 skall också en skara romer, även kvinnor, ha arbetet där men endast under en kort tid innan de i stället tvingades att lämna landet. Känt är också att 1582 utförde romer dagsverken på Kungsör i Västmanland, och enligt ett pass

utfärdat 1593 för en ”tatare höuitzman” hade han och hans sällskap arbetat både vid Sala silvergruva och på Stockholms slott.¹⁷ En systematisk genomgång av de många bevarade räkenskaperna för kronans slott och gårdar jämte andra handlingar från denna tid torde ge ytterligare exempel på romers straffarbete (jfr nedan).

Kyrkan bidrog mycket aktivt till exkluderingen. På riksdagen 1560 fastslog ärkebiskopen Laurentius Petri att ”Tattare skall presten intet befatta sigh medh, huarken döpa theras barn eller jorda theras lik”. Då kyrkoherden i Sigtuna vid ett senare tillfälle (1573) ändå kristnade några romska barn blev han därför i skarpa ordalag åthutad av ärkebiskopen. Förbudet för prästerna att på något sätt befatta sig med romerna (dop, vigsel, sjukbesök, begravning) upprepades vid ett prästmöte i Linköping 1594. I sina besvär till 1617 års riksdag yrkade prästerskapet på att ”tattarna” skulle förvisas från Sverige. Som skäl anfördes deras våldgästning, stölder och spioneri men främst deras avgudereri. Också detta senare var en stående angreppspunkt. Enligt prästerskapet drog de också till sig allsköns andra fördärliga karaktärer: ”deras hop är alla skälmars, mandråpares, tjuvars, horkarlars, horrors, kättares och lathundars tillflykt” (jfr ovan).

Ironiskt nog intog Gustav Vasa och hans söner en betydligt välvilligare hållning till de verkliga taternerna eller åtminstone till vissa av dessa. Av Gyllene hordens forna välde, grundat i mitten av 1200-talet av en sonson till Djingis khan, hade Astrachan- och Kazankhanaten under 1550-talet erövrats av den ryske tsaren medan Krimkhanatet sedan tidigare och för en lång tid framåt stod under turkiskt beskydd. Gustav Vasa avsåg 1556, under Sveriges då pågående krig med Ryssland, att upprätta diplomatiska förbindelser med flera tatarfurstar men utan att det ledde till något avtal. Under Sveriges krig med Ryssland 1570–95 förekom vid flera tillfällen vänskapliga kontakter mellan Johan III och den krimtatariske khanens sändebud, och även om inget regelrätt operativt samarbete kom till stånd

var tatarernas angrepp på ryssarna till gagn för svenskarna. Under svenskarnas vittomfattande engagemang i Rysslands inre angelägenheter under ”den stora oredan” i början av 1600-talet var inte heller Karl IX främmande för att dra nytta av tatariska krigare.¹⁸ Enskilda tatarer fanns också i svenske kungens tjänst. En av dessa var Bovik ”tattare”, som var småsven vid Erik XIV:s hov och som efter det våldsamma tronskiftet fängslades och hotades med tortyr då han av Johan III ansågs sitta inne med upplysningar om den stora skatt, som den avsatte kungen påstods ha gömt undan; slutligen släpptes dock den unge tataren och fick återvända till sin numera fångne herre.¹⁹ Frågan är om Vasakungarna, liksom senare svenska regenter, betraktade dessa tatarer – i brevavskrifterna i registraturet från krigsåret 1556 benämnda ”tattare”, ”tattere”, ”tattre”, ”tatterne”, i singularis ”then tattere”, ”en tatter”, ”tatteren”²⁰ – som ett och samma folk som de ”tattare” etc. som på eget bevåg hade kommit till Sverige och som till varje pris skulle avlägsnas härifrån.

Romer i Värmland och Dalsland på 1530-talet

Det romska sällskapet som 1512 nådde Stockholm måste på sin väg dit ha passerat flera svenska landskap men några detaljer härom är inte kända. Av de ovannämnda strödda noteringarna i Gustav Vasas registratur framgår att 1525 uppehöll sig romer i Östergötland och i Strängnäs stift, 1543 i Västmanland och någon tid dessförinnan i Småland, 1548 i Uppland, 1550 och 1551 i Östergötland, 1559 på Åland. Stockholms stads äldre tänkeböcker och Gustav Vasas registratur är källor som sedan lång tid tillbaka är tryckta och flertalet av deras uppgifter om romer har därmed uppmärksamats i litteraturen.²¹ Att romer under samma tidsperiod stundtals befann sig även i andra landskap är givet. Ahlqvist uppger i sin uppsats från 1876 att 1555 uppehöll sig ”tattare” i Tuna län i Småland och 1559 i Öknebo härad i Södermanland.

Han anger inga källor, men antagandet att uppgifterna är hämtade från fogderäkenskaper bekräftas

vid en kontroll av dessa.²³ Trettio år senare (1589) var den danska uppfattningen att det i Sverige fanns ”en stor hoop Sikeiner eller Tartare, som skåketals omlöpa i Provincierne ifrån then ena orten till den andre”.²⁴

Hittills obeaktade belägg föreligger också för romers närvaro i Värmland och Dalsland under Gustav Vasas regim. I den värmländske fogden Botvid Larssons räkenskap för räkenskapsåret Laurentii (10/8) 1532–Laurentii 1533 redovisas 2 mark danska och åtta oxar i konungssakören av hemmanen Annebol i Köla socken och Dalen i samma härad (antingen D. i Arvika socken eller D. i Ny socken) för ”Tarthara Röffningh” (”Tatthara Röffningh”). En viss Halvard upptas med fyra oxar i böter för ”Szamma sak”.²⁵ Hur brottsrubriceringen skall uttydas är inte alldeles självklart. Den kan avse rov som romer gjort sig skyldiga till och som de bofasta gjordes ansvariga för till följd av att de hyst de berörda ”Tarthara” (och tagit del av stöldgodset). I annat fall kan böterna möjligen ha ådömts för en uppdagad privat förlikning, en straffbelagd handling i fråga om tjuvnad, som sedan gammalt betraktades som ett nesligt brott. Troligare är ändå kanske att rubriceringen avser rov från romer, att det var romer som bestulits.

Att romerna inte var rättslösa i detta tidiga skede av deras svenska historia visas åtminstone av ett jämgammalt dalsländskt belägg. I fogden Sven Karts räkenskap för år 1535 redovisas åtta oxar i konungssakören av Olof i Vattneböle i Rännelanda socken för att ”han Slogh en tatare j hell”. Ytterligare två personer upptas med böter (en respektive två oxar) för delaktighet i samma gärning.²⁶ För dråp var böter ingen ovanlig påföljd även då det inte rörde sig om vådaverk. Kanske hade dråparen och hans medhjälpare, i enlighet med lagens föreskrifter, ingått en uppgörelse med den dräptes anförvanter.

Konfiskerade tattarhästar till Bro

Hertig Karls uppfattning om romerna framgår bl.a. av några i riksregistraturet intagna skrivelser, vilka han utfärdade sedan han

blivit landets regent och slutligen antagit kungatiteln.²⁷ I breven förekommer uppgifter om våldsdåd, tjuverier och bedrägerier, men i enlighet med den rådande uppfattningen bland de styrande betraktade han romerna också som presumtiva spioner. Anföraren för ett tattarfölje som 1605 uppehöll sig i Småland skulle enligt Karl IX:s order fängslas, varefter man skulle ”examinere honom rätt wäl”, ett ordval som närmast antyder förhör under tortyr. Sällskapets övriga medlemmar skulle förpassas ur riket eller, om de dröjde med att ge sig av, ådömas en tids straffarbete slagna i järn. Om de sedan ändå återvände efter att ha blivit utvisade ”skole the blifue ophengde”.²⁸

Några andra exempel på hertig Karls befattning med romer har anknytning till Värmland. I Vadsbo härad, i den västgötska delen av hertigdömet, hade 1572 infunnit sig ett romskt följe.²⁹ Fögderiets fogde, Karl Persson, förfrågade sig hur han skulle förfara. Med hänvisning till ett tidigare besked i frågan förklarade hertigen i september samma år att dessa ”Tattare” skulle häktas och avvisas men om de då inte ville ”fly” skulle de fängslas. Deras tillhörigheter skulle fogden ta i beslag och leverera till Nyköpings slott, hertigens huvudsakliga residens. Något särskilt motiv för åtgärderna anges inte; redan romernas närvaro var ett brott. Att romers tillhörigheter utan vidare kunde konfiskeras påvisas redan av ett exempel från Tierps socken i Uppland 1548. Utöver av kungen kvitterade guldföremål inbegrep beslaget då även fyra hästar.³⁰ På likartade grunder hade romerna som 1555 befann sig i Småland fått släppa ifrån sig bl.a. fem mindre hästar (klippare) och de som 1559 uppehöll sig på Åland åtta hästar.³¹

Romerna som i september 1572 befann sig i nordöstra Västergötland, och som dessförinnan kanske hade varit inne i angränsande delar av Värmland, gav sig tydligen av, ovisst vart, men möjligen söderut: 20 oktober samma år uppmanade Johan III ståthållaren i Västergötland, Knut Posse, att förvisa ”the tattare”, som enligt Posse uppehöll sig i landskapet.³² Av sällskapets beslagtagna ägodelar kom endast silvret, 3 lödiga mar-

ker 11 lod (ca 0,78 kg), att föras till Nyköpings slott, där det en månad efter hertig Karls instruktioner kvitterades av hans räntmästare. En större post bestod av textilier av skilda slag: ett flamskt täcke (närmast en väggprydnad), sängkläder (två rysstücken, åtta och ett halvt åkläde, sex vepor, nio täpete, två gamla täcken, två nya lakan, två gamla lakan), bordsdukar (en av blaggarn, en halvsliten av lärft) och ett par handdukar. Dessa fördelades mellan hertigens gårdar i Västergötland, Tunaholm (senare Marieholm i Mariestad) och Höjentorp. Fataburen på Tunaholm tillfördes också den koppargryta om 14 mark (ca 5 kg), som romerna hade förverkat. Den värdefullaste delen av lösöret bör ha utgjorts av ett större antal hästar. Alltsedan romerna kom till Väst-europa på 1400-talet hade de gjort sig kända för sin förtrogenhet med hästar³³ och i Sverige skulle längre fram i tiden också resandefolket förknippas med samma näringskälla i egenskap av hästhandlare, hästkasterare (valackare) och s.k. hästdoktorer eller djurläkare. Täm-ligen tidigt tycks emellertid "tattarhäst" ha blivit ett begrepp liktydigt med en häst av sämre slag.³⁴ Hur många hästar som Vadsbofogden tog i beslag förefaller vara oklart, men det rörde sig åtminstone om ett drygt tjugotal. Som framgår av hans räkenskaper levererades nio hästar (antagligen valacker) och ett sto till hertig Karls nyanlagda gård och järnbruk i Bro (nuvarande Kristinehamn) medan en skomakare i hans tjänst mottog en häst som gåva. Tio andra hästar hade (okvitterade) tagits av "Galne Kristoffer", identisk med hertig Karls tjänare Kristoffer Mårtensson. Leveransen till Värmland och Bro av nio hästar och ett sto ("Skiut") bekräftas av räkenskapen för detta fögderi men där redovisas som en inkomst under året dessutom ytterligare tre "Tattarhester", vilka härrörde från Vadsbofogden men som inte upptas i hans egen räkenskap.

Strödda belägg från slutet av 1500-talet och början av 1600-talet

Från 1500-talets sista decennier finns några ytterligare obeaktade källor rörande romeri Värmland. Våren 1580 hade hertig Karl ge-

nom sin ståthållare i landskapet Schering Eriksson (Arp) fått kännedom om att "någre Tattere" hade kommit in hit från den norska sidan vilka "drage omkring och göra skade och skalckhet hos bönderne". Han beordrade därför ståthållare att ta reda på hur många manspersoner som ingick i sällskapet. Om dessa var nog många och tillräckligt starka kunde de nämligen nyttjas för vattenösningen i silvergruvan i Hornkullen. Hertig Karl hade låtit bryta silverhaltig malm i Hornkullen redan i början av 1570-talet, men verksamheten hade sedan legat nere under flera år innan den återupptogs hösten 1579. Arbetet med att rensa gruvan skulle komma att utföras av knektar i den värmländska fänikan och bönder, de senare genom särskilt pålagda dagsverken, men hertig Karl kunde alltså tänka sig att också romer tvingades bidra. Han anknöt därmed till Johan III:s försök vid samma tid att använda romerför tvångsarbete vid Sala silvergruva men hade redan tidigare själv begagnat sig av dessa oönskade som grovarbetare: under flera veckor vintern och våren 1574 gjorde ett växlande antal "Tattarer" (14–26 st.) dagsverken vid Nyköpings slott. Om de nu aktuella romerna däremot inte uppfyllde de ställda kraven skulle de återföras till Norge, och för att detta skulle ske utan dröjsmål och utan att de besvärade bönderna skulle knektar beledsaga dem till gränsen.³⁵ Antagligen utvisades romerna; det finns i varje fall inget spår av dem i räkenskaperna för Hornkullen. Förmodligen hade de uppehållit sig på den svenska sidan också tidigare. Johan III hade 1577 gett order om att romer som befann sig i Sverige skulle förvisas till Norge dels genom Västergötland, dels genom Dalarna (Värmland rådde han inte över) och samtidigt åtvarnas att om de återvände hit skulle de hängas. Politiken i Danmark-Norge gentemot romerna skilde sig dock inte åt från andra länders utan var enligt utfärdade förordningar snarare hårdare än den dåtida svenska. Även där saknade de som betecknades som "tattare" hemortsrätt och skulle utvisas.³⁶

Ett samband finns sannolikt mellan romerna som hertig Karl för-

sökte rekrytera till Hornkullen och beslaget samma år av tre s.k. verk-hästar (arbetshästar) från "tattara", som bränt ner en gård i Västersysslet.³⁷ Fögderiet omfattade vid denna tid Fryksdals, Gillbergs, Jösse, Nordmarks och Älvdals hä-rader, därmed också gränstrakterna mot Norge. De tre hästarna be-tecknas i räkenskapen som sakö-ren men redovisas inte i sakörelängden.

Också från 1590 finns ett omnäm-nande av romer i Värmland. I rä-kenskapen för hertigens gård Karl-berg i Karlstad detta år redovisas som en inkomst en verkhäst, som ståthållaren Schering Eriksson låtit ta från "taterer".³⁸ Ingen förkla-ring ges till konfiskationen. Johan III beordrade 19 augusti detta år fogdarna i Västergötland att fördriva "Tatterne" som uppehöll sig där eftersom "the gifwa kunskapp ifrå sig i fremmande land",³⁹ vil-ket som framgått var en återkom-mande anklagelse som inte behöv-de styrkas. Kanske rörde det sig om samma romska följe som vid en annan men näraliggande tid-punkt befann sig i det angränsande Värmland.

Det återstående exemplet på ro-mers närvaro i Värmland och som här skall beröras är mer drama-tiskt. I juli 1605 uppvaktades Karl IX (han hade nu antagit kungati-teln och skulle knappt två år senare låta kröna sig) av Bo Ribbings fogde Anders Eriksson, som berättade att "een hoop Tattare" hade slagit ihjäl en av Bo Ribbings drängar samt stulit pengar från både honom och många andra. Kungen utfärdade 20 juli fullmakt för Anders Eriksson att gripa gär-ningsmännen och när han eller nå-gon annan befallningsman fått fatt i dem föra dem "hofuudstupe bakbundne" till närmaste slott eller kungsgård. De bestulna skulle sedan återfå vad som tillhörde dem medan de gripna förövarna skulle hållas i fängsligt förvar tills vida-re.⁴⁰ Ungefär ett år senare besvä-rade sig Anders Eriksson över fog-den i Vadsbo härad, Jöns Persson, som lagt beslag på "en hoop Pen-inger", som han tagit från gripna "Tattere" och som härrörde från deras stölder bland bönder och i kyrkor. Kungen gav i en skrivelse till Jöns Persson 5 augusti 1606

därför order om att de bestulna bönderna skulle genom Anders Erikssons försorg återfå vad som tagits ifrån dem, men en del av stöldgodset skulle denne få behålla som en kompensation för vad han lagt ut under sin jakt på tjuvarna. Om kyrkornas andel sades ingenting ytterligare i brevet, men åter en annan del, ”dett öfrige”, skulle levereras till kungen.⁴¹ Bo Ribbing var ännu då dråpet och stölderna begicks ståthållare i Värmland och Dalsland men erhöi i maj 1606 i stället fullmakt på samma ämbete i Närke. Hans sätesgård var Säby i Visnums socken. I de bevarade värmländska domböckerna från denna tid (för åren 1605 och 1607) finns ingenting om dessa brott, inte heller i dem för Vadsbo härad (1605 och 1606). Däremot har sannolikt några noteringar i mantalsregistret

för Karlberg för perioden Johannis (24 juni) 1605–Johannis 1606 ett samband med detta mål. I gårdens fångkista satt nämligen under perioden oktober 1605–januari 1606 ett varierande antal ”tattarefångar”: först fyra, sedan två och slutligen en.⁴²

Den fångslade sibyllan

Slutligen skall nämnas ett osäkert fall vad gäller etniciteten eller grupptillhörigheten. Ett slags näringsfång som sedan äldsta tider varit förknippat med romska kvinnor är spådomskonst. Sedermera ärkebiskopen Laurentius Paulinus Gotthus beklagade sig 1617 över ”then affskumade Tatterske Hopen”, som med ”theres Dieffulske Löfierij, Signande och bedrägelige Spådom förföra monga, affhendandes them icke allenast theres penningar och lekamliga förråd, utan och föra them uthi Andeligt förderff och Si-älewådha”.⁴³ Från sommaren 1608

och ett år framåt satt en ”fru Sibilla” och en annan, icke namngiven person (själv andre) fångslade på Karlberg dit de förts från Stegeborg i Östergötland under bevakning av en drabant och hans följeslagare. Signeri, lövjeri och ”löpande norr eller söder efter spådomar”, som det heter i en stadga från 1575⁴⁴, fördömdes utifrån den kristna lärans dogmer och var straffbart. I juni 1609 gav Karl IX order om att ”fru Sibilla” skulle sändas till sin man, som då redan hade förpassats till Norge. Först skulle dock den nästan nakna kvinnan få några kläder till att skyla sig med.⁴⁵ Ingenting sägs om hennes härkomst. Förvisningen till Norge kan tyda på ett främmande ursprung, men det framgår inte av de här nyttjade handlingarna i ärendet att ”fru Sibilla” och hennes man skulle ha tillhört ”Tatterske Hopen”.

1. *Stockholms stads tänkeböcker 1504–1514*. Utgifna [...] genom Joh. Ax. Almquist (1931), s. 272 f. med not *; Elof Hellquist, *Svensk etymologisk ordbok* (1922), s. 957, 1190; Allan Etzler, *Zigenarna och deras avkomlingar i Sverige. Historia och språk* (1944), s. 29, 44.
2. *Stockholms stads tänkeböcker 1504–1514*, s. 281 f.; *Stockholms stads tänkeböcker 1514–1520* [...]. Utgifna [...] genom Joh. Ax. Almquist (1933), s. 74, 80; Etzler 1944, s. 46 f.
3. [Olaus Petri], *Olai Petri Svenska krönika*. Utgifven af G.E. Klemming (1860), s. 305, 367.
4. Gunnar T. Westin, *Historiska krönikans källor och krönikörförfattarens metod* (1946), s. 463.
5. Johannes Messenius, *Scandia illustrata*, 4 (1700), s. 72. Se även ibid., 15 (1705), s. 95.
6. Sam. Clason, ”Stockholms återfunna stadsböcker från medeltiden”, *Historisk tidskrift* 1903, s. 25 ff.
7. A[lfred] G[ustaf] Ahlqvist, ”Anteckningar om svenska zigenare under 16:de seklet, 1–3”, *Ny illustrerad tidning* 1876, s. 222.
8. Bo Lindwall, *Anor från landsvägen. Hur jag finner mina förfäder bland resandefolket* (2014), s. 117 ff.
9. Anne Minken, *Tatere i Norden för 1850. Sosio-ekonomiske og etniske fortolkningsmodeller* (2009), s. 19–21.
10. Anna-Brita Lövgren, *Staten och folk på väg. Pass i Sverige från Gustav Vasas tid till 1860* (2018), s. 64 ff.
11. S.AOB https://svenska.se/saob/?id=Z_0001-0057.8u70&pz=7
12. Ahlqvist 1876, s. 242.
13. Minken 2009, s. 62 ff., 377.
14. *Konung Gustaf den förstes registratur (GR)* 2 (1864), s. 65 (två register, varav en är struken), 105, 193; GR 15 (1893), s. 248 f.; GR 19 (1901), s. 361 f.; GR 21 (1903), s. 219; GR 22 (1904), s. 245; GR 29 (1916), s. 821. Jfr Etzler 1944, s. 47 f., 49 f. Brevet i GR 15, daterat 28/4 1543, ingår, som Etzler påpekar, också i GR 19, s. 239 men där med felaktigt datum 28/4 1548. Med ”the tattere” (”tattare”), som enligt ett par brev från februari och mars 1556 hade rymt från Uppsala slott (GR 26 (1911), s. 709, 718) kan däremot avses tatariska krigsfångar, som tagits i Sveriges då pågående krig med Ryssland; jfr Sven Lundkvist, *Gustav Vasa och Europa. Svensk handels- och utrikespolitik 1534–1557* (1960), s. 360 f.
15. Om 1637 års plakat och senare påbud och uttalanden i ämnet, se Etzler 1944, s. 68 ff.; Adam Heymowski, *Swedish ”Travellers” and Their Ancestry. A Social Isolate or an Ethnic Minority?* (1969), s. 83 ff.
16. Riksregistraturret (RR) 61, fol. 56 v., Riksarkivet (RA). Etzler 1944, s. 50 har endast noterat påbudet om förvisning.
17. Etzler 1944, s. 51, 56 f.
18. Om Gustav Vasas och hans söners förhållande till tatarerna, se bl.a. Ahlqvist 1876, s. 222 f.; Helge Almquist, *Sverige och Ryssland 1595–1611*. [...] (1907), s. 3, 5, 7, 177; Lundkvist 1960, s. 360–362; Wilhelm Tham, *Den svenska utrikespolitikens historia*, 1:2. 1560–1648 (1960), s. 53 f., 56 f.
19. Alfred Gustaf Ahlqvist, *Karin Månsdotter. En monografi* (1874), s. 26 f., 76.
20. GR 26, se hänvisningar i registret. Jfr anmärkningen i S.AOB: ”Formerna tattare, tatar o. tartar användes i ä. tid utan den åtskillnad i bet. som finns i nutida språkbruk.” <https://www.saob.se/artikel/?seek=tatar&pz=2>
21. Detta har dock i huvudsak skett efter Etzler 1944.
22. Ahlqvist 1876, s. 222, 242.
23. Smålands handlingar 1555:3, räkenskapen (räk.), RA; Södermanlands handlingar (SöH) 1559:13, jordeboken (jb), fol. 168 r., RA; ibid., räk., fol. 3 r.
24. Etzler 1944, s. 69.
25. ”Fogderäkenskaperna för Värmland 1530–1535.” [Utgifna] av Richard Broberg, *Nationen och hembygden*, 9 (1964), s. 83, 89.
26. Dalslands handlingar 1535, fol. 3 r., RA.
27. Etzler 1944, s. 52–54. Jfr Heymowski 1969, s. 82.
28. RR 100, fol. 24 v.–25 r., till Olof Hård 28/2 1605, RA.
29. Västergötlands handlingar (VgH) 1572:4, RA; VgH 1573:11, RA; Värmlands handlingar (VH) 1573:13, Bro, räk., RA. Fallet berörs översiktligt hos Ahlqvist 1876, s. 222, 242, men inte av Etzler.
30. Upplands handlingar 1549:17, räk., RA.
31. Ahlqvist 1876, s. 242.
32. RR 56, fol. 308 r.–v., RA.
33. Minken 2009, s. 268–270, 302.
34. S.AOB <https://www.saob.se/artikel/?seek=tattare&pz=1>. Identifieringen av Galne Kristoffer enligt SöH 1573:4, fol. 24 r., 72 v., 76 v., RA.
35. Kungliga arkiv, K 354, fol. 74 r.–75 v., hertig Karl till Schering Eriksson 27/4 1580, RA. Brevet ankom till adressaten 7/5. Se om samma fuktskadade skrivelse även Kungliga kansliets diaries AI:11, 24/4 1580, RA (denna datering torde avse konceptet): ”angående Taterne der i Wärmeland äre”. Om Hornkullen, se Lars Erik Westlund, *Skatterna i Ekebyrås och Råda socknar under 1500-talet* (2008), s. 153 f. Om ”tattarna” som 1574 gjorde dagsverken vid Nyköpings slott, se SöH 1574:11, mantalsregister, v. 20–33, RA.
36. Etzler 1944, s. 50. Om de dansk-norska påbudet, se bl.a. ibid., s. 48 not 5; Minken 2009, s. 243 f.
37. VH 1580:13, Bro, räk., RA.
38. VH 1590:18, Karlberg, räk., RA.
39. Protocollon i RR 81, fol. 214 v., RA. Ej observerat av Etzler.
40. RR 99, fol. 145 v., RA.
41. RR 101, fol. 261 r., RA. Etzler 1944, s. 54 med not 2 omnämner helt kort detta brev och fullmakten för Anders Eriksson men utan att notera deras inbördes samband.
42. VH 1605:2, Karlberg, räk., mantalsregister v. 18–31, RA.
43. Etzler 1944, s. 61 not 2.
44. Bengt Ankarloo, *Tralldomsprocesserna i Sverige* (2:a uppl. 1984), s. 56.
45. VH 1608:3, Karlberg, räk., mantalsregister v. 2–51 (räknat fr.o.m. 26/6 1608), RA; ibid., drabanten Per Larssons kvittens 1/7 1608 (jfr ibid., utgiften av tärepennningar); RR 108, fol. 244 r.–v., till Olof Kristofferson 7/6 1609, RA.

Golvfyllet på Nyhem i Fagerås – en tidskapsel

av Hans Jonsson

Mitt föräldrahem var Nyhem i Fagerås, Frykeruds socken. När ett golv lades om på 1950-talet hittade man i golvfyllet ett antal gamla brev, tidningar och affärskorrespondens. Dessa papper daterar sig från 1885 och tidigare. Allt lades i en kartong, som ställdes undan för framtida granskning. När jag nu är pensionär har jag återfunnit kartongen och granskat innehållet en del. Helt uppenbart är att skrivelserna i allmänhet har att göra med garvare C. E. Boqvist, som bodde i huset på 1880-talet. Han hade av allt att döma en affärsverksamhet som inte inskränkte sig till garverirörelse.

Jag har letat lite i husförhörlängderna och finner att Carl Emil Boqvist var född i Bengtstorp i norra Grums. Hans far, som härstammade från Boda, hette Anders Persson men kallade sig Boqvist när han flyttade till Grums, gifte sig med Karin Larsdotter och blev måg till Lars Larsson i Bengtstorp. Karin dog dock 1840 vid 43 års ålder och Anders Boqvist gifte om sig med Kajsa Nilsdotter från Norra Långsta. Det är Kajsa som är mor till Carl Emil Boqvist. Totalt föddes minst 13 barn i familjens två kullar.

C. E. Boqvist startade sin yrkesverksamhet som garvaregesäll i

Nyhem i Fagerås

Arvika. 1868 flyttade han till Köpenhamn. Efter en tid i Halmstad återkom han till hemtrakten och blev 1871 garvare i Norra Fjölle i Stavnäs. 1874 gifte han sig och flyttade till Mosterud i Stavnäs. I golvfyllet hittades debetsedlar 1874 och 1875 för Mosterud. 1876 var det dags att flytta till Fagerås. Vad garveri beträffar ger ett golvfynd vid handen att garverifabrikören C. E. Boqvist gjort ett stort antal auktionsinrop i Fjölle i mars 1871, såsom en läderpress med tillbehör för 20,50 kr,

en hel del läder, 80 tunnor granbark à 75 öre, 3½ tunnor björkbark à 1,10 kr, 12 kannor tran à 1,62 kr, 1 förskinn och 3 st barksäll för 1,25 kr. Totalt skulle han betala 174,55 kr till C. Billgren i Skjutsbol.

1870 hade ortsbor i Fagerås startat ett handelsbolag med placering på Heleneborg (senare ICA lanthandel). Enligt lantmäterikarta torde denna fastighet ha sitt ursprung i samma hemmansdel som C. E. Boqvist senare inköpte. 1871 kom järnvägen (Nordvästra stambanan – Värmlandsbanan) till Fagerås och det var en expansiv

tid för samhället. Innan Fryksdalsjärnvägen var klar 1915 skedde många transporter uppåt Fryksdalen med utgångspunkt från Fagerås. Troligtvis var det C. E. Boqvist som lät bygga Nyhem och flera hus tillkom i samhället. En fastighetsaffär var när C. E. Boqvist år 1885 för 100 kr sålde mark till Frykeruds mejeriaktiebolag för uppförande av mejeri (= Kungsbröllyckan = "Telehuset"). Huset ligger ju inte långt från "Kungsbron" över ån "Ackan" där den korsas av

”Kungsvägen”, numera Arvikavägen.

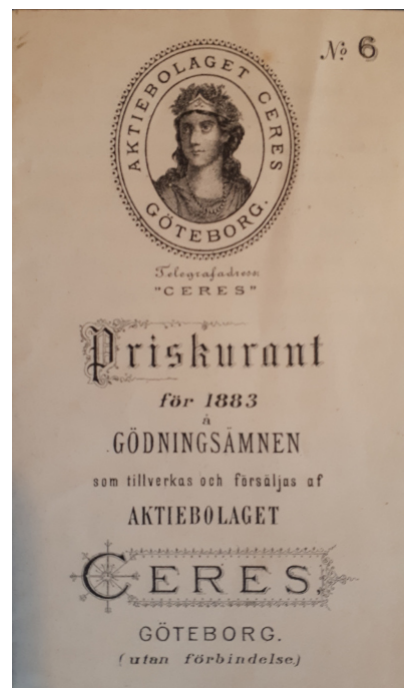
Man kan fundera på om Boqvist var inblandad i Handelsbolaget, eftersom många papper i golvfyllet rör affärer som inte är garverianknutna, till exempel beställde han 1883 ”100 kannor godt brännvin” från en affärskontakt i Göteborg. Vidare finns delar av en skrivelse till Frykeruds sockens kommunalnämnd med ansökan om utminuteringsstillstånd för dessa varor mot viss skatt eller avgift. Man hittar brev om smörförsäljning till Göteborg, Karlstad och Kristiania. Ett parti smör som levererats till Kristiania var inte av bästa kvalitet, vilket framgår av ett brev där mottagaren klagar på smöret och vill ha sänkt pris. En priskurant för artificiella gödningsämnen (konstgödning) återfinns bland golvpapperen. Från Carl Holmberg i Karlstad hade C. E. Boqvist köpt 300 kubikfot släckt kalk att sändas med järnvägsvagn nr 2320 till en kostnad av 25 kr. En järnvägsfraktsedel visar att Axel Larsson i Boda fick sig tillsänt 37 kg läder år 1884. Från J. P. Zieglers bosättningsaffär i Karlstad inhandlas 3 st rullgardiner för 8,25 kr och en soppterrin för 1,65 kr. En reklamapp från Herman Anderssons Bok-, Musik- & Pappershandel erbjuder ”100 Visitkort med ett namn 60 öre”. Den 2 april 1883 expedierades ett recept på ”Apo-teket Karlstad L. Kaijser” och sändes till Fagerås med järnväg.

En växel på 500 kr 1877 mellan Carl Emil Boqvist och Per Adolf Boqvist visar att bröderna stöttade varandra i affärer. Brodern Per Adolf var handlande i Värmskog. Dock dog han 1878 enligt ett återfunnet brev, där det också meddelas att begravningen skulle ske snarast på grund av det varma vädret Även brodern Anders Gustaf Boqvist, skriven i Bengtstorp, Grums står i husförhörlängden som handlande. Han utflyttade dock 1887 till Kristiania och en yngre broder Jan Daniel står därefter som handlande tills han i sin tur flyttar till Göteborg 1892.

1890 flyttade familjen C. E. Boqvist från Fagerås till Kristiania sedan hustrun dött. Carl Emil står då i husförhörlängden som handlande. Han gifte om sig i Kristiania. Garveriet i Fagerås hade sålts till H. J. Jansson, men denne sålde sedan garveriet med allt vad därtill hör till garvare Johan Svensson från Vingåker. Garveriet låg förmodligen vid ån, där Johan Svensson sedermera uppförde sin tämligen unika halmförädlingsfabrik, där det tillverkades halmrep.

I golvfyllet hittades en brevlapp från C. J. Jansson Lindh som lyder: ”Var snäll och tag din fru med dig och kom hit upp i afton och drick kaffe beder vennen C J Lindh” Målaren Carl Johan Jansson Lindh bodde på Marielund i Fagerås. Han var far till Rackenmålaren Bror Lindh (född 1877). C. J. Lindh hade vistats i Stockholm och var utbildad staffilmålare. Han har gjort väggmålningar på Marielund och Nyhem. C. E. Boqvist hade en son Carl född 1879. Enligt Herbert Sjöbergs bok *Konstnärskolonin vid Racken* var Carl och Bror tremänningar. Jag har emellertid inte kunnat hitta den släktanknytningen i husförhörlängderna. I nämnda bok finns en bild av en tavla som Carl Boqvist målat. Carl dog dock i lungsot redan 1901. Carl Johan Jansson Lindh hade en bror Anders Jansson som var stamfar för Arvikasläkten J:son Lindh. Enligt Herbert Sjöberg grundade släkten Arvika Tapetfabrik. Mest namnkunnig i den släktgrenen är nog musikern Björn J:son Lindh.

För en filatelistiskt intresserad kan nämnas att ett antal frankerade kuvert fanns i golvfyllet, där ringtyp dominerar. Där finns t ex 3 öre

ringtyp stämplat 1779, 4 öre ringtyp stämplat 1883, 9 öre ringtyp stämplat 1878, 12 öre ringtyp stämplat 1883 (flera stycken - vanlig valör). Det finaste är nog ett värdepостkuvert assurerat för 300 kronor med bevarade lacksigill på baksidan och ett 50 öre ringtyp och ett 24 öre ringtyp stämplat i Norra Fjölle 1876

I golvfyllet återfanns också några gamla tidningar, t ex Karlstads Tidningen 30 nov 1881. Den trycktes i 1450 ex. Lösnummer kostade 8 öre. Bland annonserna återfinns följande:

”Ångaren O F Ahlmark avgår från Karlstad till Göteborg hvarje tisdagsafton kl 8 och från Göteborg till Karlstad hvarje lördagsafton kl 8”.

Ångbåts-Aktiebolaget Fryksdalens passagerarångbåt Anders Fryxell och passagerarångbåten

Fryksdalen underhålla under sommarmånaderna alla dagar utom söndagar, regulier förbindelse mellan Fryksta, Sunne och Thorsby samt mellanliggande stationer.

Räkenskapsböcker lini-eras och bindas efter hvars och ens önskan vid Gullsby Pappersbruk.

LIKKISTOR.
Undertecknad förfärdig fortfarande alla sorter såväl de **aldräfnaste** som **simplaste likkistor**, och expedieras såväl till landet som staden pr omgående. Karlstad i Oktober 1881.
J. NORDSTRÖM.

Ima Rapskakor och Fosfatfabrikens i Helsingborg
Artificiella Gödningsämnen
i kommission hos
KARL OSK. ANDERSON.

DRAF
finnes till salu vid
Wåxnäs Bryggeri.

1:ma Matsmör
till salu hos
S. WENDEL.

Singers Äkta Amerikanska Symasiner med förbättrade patenterade trampinrättningar försäljas fortfarande i Karlstad endast hos Nygren & Åhlin.

Draf finnes till salu vid Wåxnäs Bryggeri.

Det finns även en annons för "Sundhets-Öl".

I Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning 1880 utbjödes till för-

säljning på auktion Rottneros säteri med 11 st torp, gårdar i Bada, Öjervik, Svenstorp, Toneby och Skrottingerud. Det var väl i detta skede som Rottneros hamnade i släkten Montgomerys ägo.

En tidsbild från 1870 ger ett papper som meddelar att det ska vara auktion på gångkläder efter avlidna pigan Stina Larsdotter i Köpung. Auktionen hålles på Duvåsen. Papperet undertecknat Eskebol 30 april 1870 Johannes Svensson.

Nyhem i Fagerås köptes efter C. E. Boqvist av handlanden Gustaf Berggren som en tid hade affär i fastigheten. Flera olika ägare fanns innan min far Hugo Jonsson köpte huset 1941. Eftersom han var fjärdingsman och polis fanns ortens poliskontor där. När min far blev kommunalnämnsordförande och kommunalkassör var kommunalkontoret på Nyhem

artiklar med mera...
EKELOF & SVENSSON.
Gods Klädningstyg från 30 öre pr aln
EKELOF & SVENSSON.

Vinter-Kappor
10 kr. pr st. hos
EKELOF & SVENSSON.

HAFRE,
ett mindre parti af 1880 års skörd, för-
saljes hos
O. F. Ahlmark & C:o.
Hos undertecknad försäljes
prima hushålls-hvetemjöl i fem
10 skålpunds påsar till de
bäst billiga priser.
S. WENDEL.

KAKELUGNAR
till billiga priser hos
J. W. SANDBERG, Karlstad.
Kakelugnar
af Upsala-fabriken valkända tillverkning,
såväl prakt- som vanliga, finnas i lager
endast hos
J. W. SANDBERG,
Kakelugnsmakare.

Ima Rapskakor och Fosfatfabrikens i Helsingborg
Artificiella Gödningsämnen
i kommission hos
KARL OSK. ANDERSON.

REALISATION.
1,000 boutejler godt Engelskt Port-
vin à 75 öre boutejlen.
600 boutejler Rött Bordeauxvin
à 1: 25 öre boutejlen,
JOHN GROHMAN.

Fönsterglas,
ett parti 15 x 19 dec-tums, af svensk till-
verkning, af svensk till-
verkning.

Fönsterglas
säljes billigt hos
B. F. ANDERSSON.

Prima Fotogén.
Bord- och Hänglampor
säljes billigt hos
B. F. ANDERSSON.
Nya Glas- och Porslins-handeln.

PORTER.
Engelsk Porter XXX af Herrar J. & R. Tennents i Glasgow på 1/2- och 1/4-boutejler.
Svensk Porter af Bjurholms prisbe-
lönta tillverkning i Stockholm, i parti
och minut hos
JOHN GROHMAN.

Norsk Fetsill
säljes i parti billigt hos
L. KLEIN.

Et nytt Pianino
af utmärkt beskaffenhet finnes till salu hos
C. W. Rendahl.

Tidningsmakulatur
till salu å Karlstadstidningens kontor.

Speglar och Oljetryckstafior
i förgyllda ramar hos E. JOHANSSON, For-
gyltare och Glasmästare, No 68 vid torget.

Tillkännagifvande.
Karlstads Spritförsäljnings-Bolag för-
säljer till billiga priser ett rikligt och
väl sorteradt lager af Vin och all slags
Sprit, ören och följande ställen:
i lagret i Gamla Gasverket,
i Handl. O. Wennerbergs hus:
både större och mindre kvantiteter,
afven som partier,
i Jernhandl. C. M. Johanssons
hus: kvantiteter under 15 kannor,
Gästgivar N. Anderssons hus:
dito dito.
Å alla dessa ställen och förredesvis å

1964–1970. 1970 slogs Frykeruds kommun samman med Stora Kils kommun.

Mer om Fagerås och Nyhem kan man läsa i Frykerudsböckerna del II och del III

Ur andra medlemsblad

Värmlänningar

Näverluren 2022:1 (Värmlands Hembygdsförbund): Daniel Rudberg gör reklam för Gillberga hälsobrunn 1785 av *Pelle Räf*. Generalmönstring på Trosnäs 1862 av *Anders Larsson*. Hökbergsgruvan – en unik gruva i Nordmarks Malmtrakt av *Jan Kruse*.

Näverluren 2022:2 (Värmlands Hembygdsförbund): En amerikakoffert av *Alf Brorson*. Nordmarksbergs gruvor år 1658 av *Jan Kruse*.

Roten nr 156 (Skelleftebygdens Släktforskarer): Antavla för Hugo Burvall (född 1997), free-

skiåkare i OS 2022. Morfars farfar var John Carlbäck, född 1862 i Karsbol, Sunne (ej Karlsbol som det står i Roten), kyrkoherde i Torsång i Dalarna.

Roten nr 157 (Skelleftebygdens Släktforskarer): Antavla för bröderna Herrey, vinnare av Eurovision Song Contest 1984. Deras farfars mors föräldrar var födda i Värmland: Smältare Jan Fredrik Brunsell född 1835 i Järperud, Gunnarskog och Maja Stina Lindberg född 1848 i Övre Ullerud.

Andra

Diskulogen nr 136 (Föreningen DIS): Lösningen på släktgåtan

fanns i fastighetsregistret av *Ulf Örnemark*.

Flydda Dagar 2022:1 (Linde Bergslags Släktforskarförening): Den svåra olyckan på Usken 1828 av *Solveig Andersson*.

Strödda Annotationer nr 67 (Släktforskarföreningar i Örebro län): Mormor – torparunge eller adlig? av *Marie Esplund-Lynn*.

ÖGF-Lövet nr 149 (Östgöta Genealogiska Förening): Namnet Gris/Grijs i östgötska gårdsnamn under Vasatiden av *Christer Rosénbahr*.

Ett mysterium i Månäs

av Björn Thyberger

Min farmors farfars morfars farmor hette Marit Nilsdotter och levde i Månäs, Norra Ny, under andra hälften av 1600-talet. Hennes namn syns i två domslut, med ruskiga konsekvenser, i Älvdals Härads dombok 1661 och 1666. När jag jämför med kyrkböcker från tiden och med den förträffliga gårdsöversikten Övre Älvdalen (Joh. Ericksen 1951) är det något som inte riktigt stämmer. Hur kunde Marit bli dödsdömd och ändå föra släkten vidare flera år senare?

Månäs var och är en liten by, vid Klarälven i norra änden av Norra Ny socken. Vid mitten av 1600-talet fanns här sex hushåll och 21 mantalsskrivna vuxna invånare. Centrala i min historia är gårdarna Björstugan och Gärdet som innehades av Björn Persson respektive Nils Olsson och vars barn döptes till Björsson, Björdsdotter och Nilsdotter. I Gärdet fick man fem döttrar men ingen son.

Familjerna ingick i ett större nätverk med sitt ursprung från Månäs först kända brukare, Tron, vars arvingar slog sig ner i Hjällstad och Kattstjärten, Dalby, och i Månäs och Ambjörby, Ny.

Gemensam tjuvjakt, giftermål mellan familjerna och flera otillåtna sexuella umgängen dokumenterades i källor från tiden.

De fem döttrarna i Gärdet var givna kandidater till äktenskapsplaner för bygdens söner. Någon av flickorna skulle, i brist på manliga syskon, få ta över sin födelsegård. Systrarna lockade också till sexuella äventyr. De var inte heller själva ointresserade, av rättsförhören att döma.

I vilken utsträckning en flicka utan skydd av bröder kunde freda sig på den här tiden är svårt att veta. Samhällets skoningslösa makt över kvinnors sexualitet liknade det vi med fasa ännu kan se hos fundamentalistiskt religiösa kulturer.

Den tidigaste domen mot en av systrarna i Gärdet kom 1656:

Älvdals härads dombok 21 juni 1656.

Fälldes för rätten Anders Jönsson i Månäs i Ny socken och Biörn Olofsson i Amnerud i Dalby socken, och anklagades för de hade belägrat och mökränkt Sigrid Nilsdotter i benämnde Månäs, där till de icke neka kunde utan fullkomligen tillstod. Han Anders att han hade besovit henne fyra resor, första, andra och tredje gången i stugan uti en sängkarm på bordet och fjerde gången uti ett loft allt i Månäs och han Biörn tvänne gånger, en i Fagerkärnåsen och andra vid Mölkärn jämte dammen, viljandes svära på att det dessvärre och allt sant. Benämnde Sigrid nekade likväl fast och inständigt därtill, sägande sig aldrig hava haft det ringaste umgänge med dessa, som olovligt är. Och kunde dock icke bringas till annat, fast hon förmantes aldrig så flitigt. Därför fälldes ovanbenämnde Anders i Månäs för bekände begångne mökränkning till 40 mark och Biörn för lönskaläget till 3 mark. Och eftersom Sigrid var så förhårdad att hon icke kunde bekänna sin synd, så lämnades hennes sak odömd till dess Gud tackes henne på något sätt uppenbara.

Sigrid nekade och klarade sig undan annat straff än skammen.

1661 kom en ny dom mot Sigrid, nu i sällskap med Marit:

Älvdals härads dombok 30 maj 1661.

Näst ställdes för rätten Clemet Månsson i Fastnäs i Ny socken, trolovad med Ingeborg Nilsdotter i Månäs i samma socken och angavs för det han var beryktad att hava besovit tvenne henne Ingeborgs systrar, Sigrid och Marit Nilsdöttrar i bemalte Månäs, än-

dock de varken hade fött barn eller synts digra eller havande.

Denna Clemet Månsson bestod trolovningen med bemalte Ingeborg men nekade till lägersmålet med bemalte Sigrid och Marit, det ock de gjorde när de första gången inkallades var för sig. Därför frågades efter sagesmannen, i namn gåvos grannen Olof Olofsson, och gossen Jon Björnsson. När de hade i de beskylldas närvaro avlagt sina vittnesbud, berättade Olof i alla de andras frånvaro att han om höanden (höskörden) i för lidne år 1660 gick till Nilses och skulle låna en kittel. Med det samma han först genom själva ladudörren och sedan dess väggspringor såg fullkomligen att Clemet hade att beställa med Marit på höet, men kunde intet tala dem till efter som Clemet gick där och frynde. Och Olof menade Marit vara hans väntemö, som vid Matthia (Mattismässa) om hösten i fjol yppades Ingeborg vara omsider fäst med honom. Sammaledes berättade ock Jon ensligen att han i fjol om Larsmässotid kom till Nilses säterbod i Marcken och i visso såg igenom väggspringan, att Clemet låg och bedrev sin otukt med Sigrid, om en fredag strax efter dageln, som är mellan åtta och nio om morgonen. Clemet ville ändå icke bekänna, förrän Marit och Sigrid kommo in och som de hörde Olofs och Jons vittnesbörd, gav sig skyldiga, hon Marit till två gånger på hemlig äktenskapsloven dem emellan och Sigrid allenast en gång utan något föregånget tal om giftermål, icke vetandes av varandra. Därefter han ock omsider vidergick och bestod det samma, nämligen att han lät fria till Marit och låg först med henne två gånger och sedan en gång med Sigrid utan friande, allt förrän han fick in på Ingeborg. Men intet visste Sigrid att han hade legat med Marit, eller Ingeborg att han hade besovit Marit och Sigrid. Efter detta hades åter Marit och Sigrid före och tillspordes varför de icke uppenbara-

Ruskig bild från avrättningsplatsen Kroppheden vid Edebäck i Ekshärad av L. Lloyd, ur reseskildringen *Field Sports in the North of Europe* 1831.

de sitt brott, när trolovningen skedde med Ingeborg och hindrade henne därmed? Därpå föll sålunda svaret att de förstod sig intet bättre, än om deras brott hålles döljt skulle bäst vara lagat. Sedan hades ock Ingeborg före och med flit tillhölles att bekänna om hon ock var belägrad av samme Clemet, eller visste av hans bekänneelse med hennes systrar. Men kunde ej bringas, antingen till det enas eller andras bestående och icke var hon heller därför beryktad.

När nu saken här uppå togs i betänkande och samtliga nämnden föll därpå att Clemet Nilsson hade i detta fallet som fömålt är, bedrivit vitterligt kätteri och blodskam med tvenne köttsliga systrar, ehuru han jämte Marit Nilsdotter besovit Sigrid Nilsdotter och det för ingen visste av den andra, allenast lönskelöge. Och det de förtego sitt förseende vid Ingeborgs trolovning, givit tillfälle till stor synd, som eljest Gudi lov genom åsyna vittnen avställdes.

Så avdömdes här för denna rätten att Clemet för sin grova missgärning bör döden dö efter Guds lag Lev:18/18. Men Marit och Sigrid för lönskeläge böta var sina 20 mark efter Kungliga förordningen och för det de med stillatigande ej hindrade det av dem hindras kun-

de, undergå en skarp kyrkoplikt, dock så att över kvinnfolken avhämtas den Höga Kungliga Hovrättens vidare förklaring, men med karlen ställes efter rättegångsordinantens 17 punkt.

Clemet blev alltså dömd till döden. Systrar Ingeborg förlorade sin blivande make, Marit och Sigrid blev ytterligare skambelagda och dömda till kännbara böter.

Kanske beseglades Marits öde i följande dom:

Älvdals Häradsrätt 1666 den 29 och 30 oktober.

Sedan ställdes för rätten Marit Nilsdotter i Månäs i Ny socken, löskona, och anklagades nu för kätteri med tvänne bröder Oluf Eringsson och Per Eringsson i Amnerud i Ny socken. Hon tingfördes och på sista vinterting, då ingen visste annat än hon och Oluf allena hade haft lägersmål tillhoppa därför han bötte 3 mark och hon 10 mark för andra gången efter Kungl. straffförordningen.

Nu bekände hon, att hon ock hade legat med andra brodern Per Eringsson, eftersom hon inte kunde bliva förlöst i barnesäng, förrän hon det måste bekänna, och hade bekänt. Denne Marit tillstod att hon hade legat med Oluf så ofta

han hade velat, det hon intet minnas men med Per allenast tre gånger. Ibland hon vängicks Oluf, dock sade hon för ingendera, att hon var hafft av hans broder, och icke frågade de heller därefter. Båda hade legat med henne i fähuset och i härberget eller bod, men inget visst av den andre.

Därför sades Olof och Per efter denna rättens betänkande fria för vetenskapen av varandra, och Per skyldig böta 3 mark såsom Olof bötte å förra ting.

Men Marit dömdes för viterligt kätteri med tvenne köttsliga bröder att döden dö, efter Guds lag lev. 18.18.25.29 men icke att svara till förr ålagda penningböter. Executionen på henne, hemställs högvälborne Kungl. landshövdingen efter rättegångsordinant art.17.

Men domen på bröderna till den Högl. Kungl. Hofrätts vidare förklaring.

Jag undrar vad som fick Marit att erkänna samlag med två bröder. Det jämfördes på den här tiden med incest och straffades med döden. Var det ett självskaðebeteende? Sökte hon döden istället för sitt liv som föraktad löskona i bygden? Bröderna förstod ju att neka

till att ha känt till varandras otukt med samma flicka och på så sätt slippa dödsstraff.

Det kändes verkligen snopet för mig, att se min anmoder försvinna ur släktrådet till avrättning. Jag finns ju här åtta släktled senare, så det är något som inte stämmer.

Min första tanke var att Marit blev benådad, mot alla odds, av Göta hovrätt.

Tyvärr visar dokumentet, som finns att läsa i Riksarkivet i Vadstena, att herrarna i hovrätten inte visade någon nåd.

Göta hovrätt Criminalia 30 november 1666:

"Tingsrättens dom öfver Märit Nilsdotter approberas och gillas, hwar efter Märit skall halshuggas."

Domen hänvisade inte vidare till Kungligt beslut. Marit blev alltså med stor sannolikhet halshuggen vintern 1666.

Vem är då den Marit Nilsdotter från gården Gärdet i Månäs, i samma familj som den halshuggna Marit, som gifte sig med Olof Björnsson från granngården Björstugan, fick fyra barn mellan 1688 och 1702 och förde min släkt vidare? Enligt dödboken 1708 var hon född 1662 och alltså inte samma Marit som dömdes för otukt 1661.

Jag landar i en teori om sträng hederskultur i det grymma samhälle som Sverige var under Guds och kungamaktens ok på 1600-talet: Kanske blev den Marit som dömdes 1661 fördriven från sin familj i Månäs. Varför skulle hon annars senare leva som föraktad löskona och sköka i Amnerud?

När familjen i Gärdet fick ytterligare en dotter 1662 kanske hon fick överta sin förtappade storsystems namn, ärva gården och återställa familjens rykte?

Kontakta mig gärna:
thyberger@bahnhof.se

Domutskrifterna är redigerade. Margareta Nilars i Åmål har hjälpt mig att tolka texten i domböckerna.

Soldaten Döhlman i Alster saltar hästkött 1785

av Pelle Räf

Från medeltiden och långt fram till våra dagar har hästkött ansetts otjänligt som människoföda i Sverige, och det av religiösa skäl. Enbart att slakta en häst var förr omöjligt för gemene man. Det överlät man åt bödeln eller rackarn, flåbusen. Måhända är vår motvilja mot att handskas med döda hästar och äta hästkött inte helt försvunnen? Hur ofta ser vi sådant kött på charkuteridisken och köper av det?

En av de första som kämpade mot denna fördom var friherren Germund Adam Cederhielm (1740 - 1808), som på sin uppländska herrgård Ribbingebäck förmådde sina underlydande att smaka på hästkött. År 1784 lät han i Stockholm trycka en åttasidig broschyr om detta kalas med den intetsälgande överskriften "Til Svenska Allmänheten".

Cederhielm fick snart efterföljare vad gäller själva slaktandet och tillvaratagandet av köttet, även i Värmland. Ty i Carlstads Weckotidningar 12/11 1785 läser vi följande osignerade notis:

Enligt afskedade Soldaten Nils Döhlmans egen berättelse, har han, d. 3 dennes, uppå Döhle SoldatBoställe uti Alsters Soken, med egna händer slagtat, ordenteligen sönderstyckat och nedsaltat en ordinairt ung och wacker Häst, hwilken han, i brist af tilräckelig Foder-tilgång, öfwer Wintern, icke såg sig kunna framföda, icke heller, utan förlust, densamma fick försälja. På det han detta förnuf-tiga beslut och patriotiska företagande[!] icke måtte verkställa, utan uti wärdige Wittnens närvaro, anmodade han Krono Befallningsmannen Hr Pehr Egelström, Secreteraren och BruksPatronen på Forßnäs Hr Jacob Roman och deß Son Hr Carl Roman samt Inspectoren wid Forßnäs Bruk Hr

Pehr Saxin, at wid detta tilfälle hedra honom med sin tilstådeswäro, hwilket de honom med nöje bewiljade. Sedan Arbetet beskedeligen [=ordentligt] och wäl war förrättat, förklarade deße tilkallade Herrar deröfwer sit besynnerliga [=synnerliga, särskilda] wälbehag, tackade Döhlman, som förnuftigt banlyst de galna fördomar, hwilka ännu oskäligen äro werkande ibland Swenske medBorgare, och önskade billigt [=rättvist, på goda grunder], det Döhlmans gifna exempel kunde föranlåta många här i Länet, at honom härutinnan berömligen efterfölja.

Till skillnad mot den adlige Cederhielm, som i första hand propagerade för hästkött under nödår, var alltså soldaten Döhlman mer eller mindre tvungen att på grund av foderbrist slakta sin unge fåle. Detta är inte överraskande, ty i boupp-teckningar efter soldater ser man sällan fler husdjur än en ko, kanske ett får eller en get och en gris.

Nils Andersson Döhlman (1751 - 1786) bör dock ha varit van att handskas med levande hästar som son till bonden Anders Persson (ca 1717 - 1776) på en av gårdarna i "Swenäs", d v s Sveanäs, Svednäs, Svedenäs, eller t o m Svedjenäs, på västra sidan av den flertungade sjön Gapern. Men en äldre broder fick överta gården och Nils ta värvning som soldat, först för grannroten Åstorp med namnet Åsfeldt i Andre majorens kompani av Närke och Värmlands regemente. Enligt generalmönsterrullen var han då 11 kvarter och 4 tum (ca 173 cm) lång. Våren 1775 överfördes han som soldat till byn Döles rote i samma kompani, vilket innebar namnbyte till Döhlman. Vid mönstring i Kristinehamn i juni 1785 heter det om honom: "Af gickt fördärfvad i höften, deß utom swag och siuklig,

oduglig till Soldat, begär och får afsked."

Döhlman var då alltsedan hösten 1778 gift titulerad "V: Corporalen" med "Kamarpigan" Maria Larsdotter (ca 1750 - 1832) hos prosten Anders Gröndal (1726 - 1784) i Nyeds prästgård. Hon hann föda honom tre barn, varav den yngste sonen Anders Nilsson (1785 - 1860) blev bonde i Döle. Enligt en gemen uppgift på anmärkningsraden i en husförhörslängd ett par decennier in på 1800-talet, hade denne då "Undergått Spöstraff och Fästningsarbete" p g a slagsmål och fylleri.

Fader Döhlman hade ju lyckats engagera flera vittnen till sin hästslakt. Råd- och kronobefallningsmannen Per Egelström (1726 - 1796) i Kristinehamn nämns först. Därefter tre herremän vid det närbelägna Forsnäs bruk med brukspatronen och sekreteraren Jakob Leonard Roman (1740 - 1813) och hans son Carl Leonard Roman (1767 - 1803) i spetsen. Patronen flyttade sedan till Svednäs där han avled av gikt, knappast av sympati md Döhlman. Carl Leonard blev 1801 med titeln auditor utnämnd till "SaltpettersJuderer-Föreståndare i Wermelands Län", allt enligt Carlstads Tidningar 28/3 1801 & 2/4 1803. Man hade väntat sig att också den på Forsnäs inhyste, gamle informatorn och örebrofödde Gustaf Mattias Roman (1713 - 1788) hade nämnts som hästslaktsbetraktare 1785.

Det hade i stället som fjärde åsyna vittne den i Grythyttans Saxhytta födde bruksinspektorn Per eller

Petter Saxin (1752 - 1806). Han var kommen från Mölnbacka bruk i Nedre Ullerud men lämnade Forsnäs något år efter Döhlmans död. Då han 1788 gifte sig med bergsmansdottern Christina Brattström (1760 - 1833) i Brattfors, uppgavs han vara anställd vid Bada bruk i Fryksände. Hans sista bruk blev dock "Pardix" i Brattfors, där han vid sin död även titulerades nämndeman.

Barnlös ägde Saxin ett bibliotek om drygt 60 titlar, varav läsarna förmodligen gärna övertog t ex "Fernovs beskrifning öfver Wärmeland" à 12 sk, "Jern och Stål Förädlingen" av Gustaf Broling (1766 - 1838), Upsala 1788 à 12 sk, klassikern "Min Son på Galeijan" av Jacob Wallenberg (1746 - 1788), Sthlm 1781 à 10 sk, den anonyme "Tomte Gubben i Ladugården", Örebro 1779 eller 1788 à 4 sk, häradshövdingen Magnus Blix (1743 -1805) "Jordebruks historia", Sthlm 1792 à 3 sk, och kanske begärligast "Hushållssällskapet i Carlstad ett litet band" taxerat till 4 sk. Författaren däremot föredroge "25 st. Land Car-tor" till ett betydligt högre värde.

Därmed går vi med några få avslutande ord tillbaka till Döhlmans kanske dyrbaraste ägodel, hans nedsaltade häst. Vi får ju i princip inte veta om de fyras gäng smakade på köttet, och i så fall vad de ansåg om det. Det bör dock ha bidragit till att den femmunnade soldatfamiljen inte behövde svälta den vintern.

Nästa gång hästslakt och hästkött förekommer i Värmlandspressen, kan ha varit i "Carlstads Stifts-

och Stads-Tidningar" 1795:nr 46/47 (28/11). I en fyra sidor lång insändare förflyttas vi till Eda uppe vid norska gränsen:

"Wid början af förleden October månad hafwa Bruks-Patron A n d e r s S a n d b e r g och Adjuncten A n d e r s B e c k m a n af åstundan at gagna, uplysa och strida mot skadliga fördomar, kommit öfwerens at ordenteligen slagta och til mat använda en et halft års gammal Hästunge."

Så inleds en utförlig skröna med några bipersoner, vilken inte tycks ha observerats av någon Eda-historiker. Här får det (tills vidare?) räcka med att känna till, att den Ed-födde herdamminnesförfattaren Anders Edestam (1898 - 1970) inte säger något om att den tio år senare avsatte prästmannen Anders Beckman (1752 - 1805) i Eda festade på häststek, och att brukspatronen på Södra Emterud i Eda Anders Sandberg (1738 - 1810) var född i Åmål.

"Allti' nôtt".

Litteraturtips:

Edestam, A, Karlstads stifts herdaminne ..., Karlstad 1975 s 220 f.

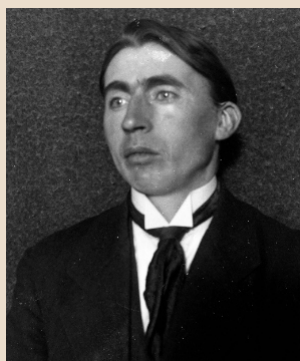
Egardt, B, Hästslakt och rackarskam, Sthlm 1962.

Ernstsson, S, I skuggan av skandalen, Uppsala 2018.

Högberg, S, Kungliga patriotiska sällskapets historia, Sthlm 1961 s 154 f.

Förf tackar kollegan Ann-Christin Rönning, Eda kommunbibliotek, för hjälp med litteratursök.

Bygdefotografen Johan Björkman

Bygdefotografen **Johan Björkman (1893-1956)** var född på gården Sögärdet i Norane, Sillerud, där hans familj bodde som brukare. Vid sidan av jord- och skogsarbete skaffade sig Johan omkring 1920 kamera och kom så att fotografera mycket, både privat och beställningsfoton.

Genom hans nära 600 bevarade glasplåtar kan vi följa livet i byg-

den för 100 år sen - människorna som bodde och verkade där i arbete, glädje och sorg, automobilens ankomst, järnvägs- och vägbyggen och mycket mer.

I tacksamt minne bevaras Sverre Johansson i Ristakan som skänkte mig denna fantastiska samling efter sin mormors bror Johan och även var till stor hjälp i identifieringsarbetet.

Helena Johansson

Finnskogdagene i Svullrya

av Carl-Johan Ivarsson

2022 var det åter dags för Finnskogdagene i norska Svullrya. Detta evenemang har varit årligen återkommande sedan 1970. De senaste åren har planerna som för så mycket annat fått ändras – 2020 genomfördes ett miniprogram och 2021 ägde arrangemanget rum i början av september.

Men 2022 var det dags för den sedvanliga tidpunkten, andra helgen i juli. På fredagen utropas "Republikken Finnskogen" och lördagen och söndagen är fyllda med aktiviteter. Den lilla byn Svullrya som bara har drygt 200 invånare gästas av mångdubbelt fler människor.

Svullrya ligger bara 11 km från gränsen och finnkulturen är något som binder samman norra och västra Värmland och det norska landskapet Solør. Den livaktiga föreningen Solør-Värmland Finn-kulturförening är ett av flera exempel på detta. Den närmaste socknen i Sverige är Östmark.

Precis som man kan förvänta sig i Norge är det gemytligt men också

småskaligt och trångt. Tänk er "Gammelvala" men på en mycket mindre yta. Hembydsgården i byn, Finnetunet, är inte särskilt stor men är plats för en mångfald av aktiviteter. Den välkände släktforskaren Jan Myhrvold berättar att intresset för det skogsfinska kulturarvet är mycket stort just nu i Norge, större än i Sverige.

Många upptäcker skogsfinska rötter genom DNA-forskning och dokumentärfilmen "Fremmed blod" av Marte Hallem, som sändes på NRK 2021 fick stor uppmärksamhet.

Jan Myhrvold guidade en busstur på Finnskogen under dagen. Han berättar att Norsk Skogfinsk Museum nu har fått garantier som gör att en permanent museibyggnad kan uppföras i Svullrya med planerad invigning 2024.

I byn finns också Grue Finnskogs kyrka. Här höll Solør Slektshistorielag, en annan av bygdens livaktiga föreningar till. Här var väglöst land och det var lång väg att ta sig till sockenkyrkan nere vid Glom-

ma. Drömmen fanns om att bygga en egen kyrka. Det blev verklighet när Rævholt kapell invigdes 1863. Denna ersattes av en större kyrka 1886. Den 28 januari 1948 rasade den kyrkan samman på grund av stora snömängder.

Magne Ivar Mellem, släkt- och hembygdsvetare och eldsjäl i slektshistorielaget har nyligen utkommit med en bok om den stora kyrkbranden i Grue 1822. Nu har han fortsatt sina forskningar om kyrkan på skogen. Hans bror Ole Reidar har byggt modeller av 1863 och 1886 års kyrkor och Magne Ivar berättade i ett mycket intressant föredrag i den kyrka som stod klar 1950, om vedermödorna för att bygden skulle få ett värdigt gudstjänststrum.

För er som missat Finnskogdagene kommer en ny chans i juli 2023.

Auktion var en av aktiviteterna under Finnskogdagene. Programmet på Finnetunet kallas "Livet i hverdagen".

Jan Myhrvold var nöjd efter avslutad bussguidning genom Finnskogen

Magne Ivar Mellem berättade om Grue Finnskogs kyrkas historia.

Det gamla kapellet från 1863 och den nya större kyrkan från 1886 i modeller av Ole Reidar Mellem.

Hur det gick till att bryta stubbar vid nyodling visades vid Finnskogdagene.

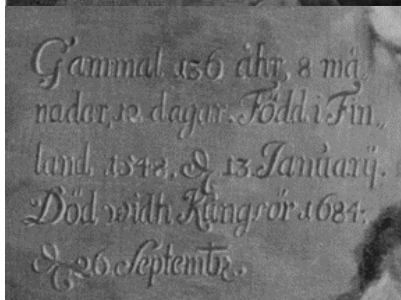
Ordförande har ordet

Arkivens framtid och tillgänglighet

I förra numret skrev jag om vår oro för Arkivcentrums framtid och tillgänglighet. Föreningen har även författat en skrivelse till Region Värmland samt ett debattinlägg publicerat i NWT. Region Värmland besvarade debattinlägget och utlovade någon typ av fortsatt dialog med "intresseorganisationerna", där Värmlands Släktforskarförening är en av flera.

Källkritik

En varm och skön dag i juli besökte jag Strömsholms slott uppfört under sent 1600-tal och ett av de kungliga slotten. I en av salarna fanns ett porträtt av stowacktaren Henrik Finne, verksam på Kungsörs kungsgård. Det var inte vanligt att folk ur allmogen porträtterades på den här tiden, så den här mannen måste ha varit ovanlig på något sätt, och i det här fallet gällde det hans osedvanligt höga ålder. Påskriften på konstverket lyder: "Gammal 136 åhr 8 månader 12 dagar. Född i Finland 1548 d. 13 Januari. Död widh Kungsör 1684 d. 26 September." Nu är det väl knappast någon som tror att de här uppgifterna kan vara korrekta även om det då det begav sig innebär att han förärades ett porträtt. Det är alltså inte enbart nutidens snabbt delade släktträd som kräver ett kritiskt öga.

Bjurtjärnshare

Även i år medverkade vår förening vid Bjurtjärnsdagarna med släktforskarhjälp, försäljning och information. I anslutning till logen där vi stod, serverades "Bjurtjärnshare med sylt och grädde", något som lät lite besynnerligt innan vi fått historien bakom denna rätt berättad för oss. Det var nämligen så att en jägare från Bjurtjärn som jobbade på Bofors, lite skrytsamt berättat för sina arbetskamra-

Antavla 250

Av födsel och ohejdad vana, så är jag värmlänning. Både morfar och mormor härstammar från Värmland. Jag presenterar morfars anor först.

Gunnel Larsson
Kristinehamn

g.larsson.khamn@gmail.com

ter att han hade hare i sin matlåda, men denna dag hade hans kära hustru i stället skickat med pannkakor och sylt. Där och då myntades detta begrepp.

Släktforskar dagarna i Skövde

I skrivande stund ligger fortfarande årets släktforskar dagar framför oss, men då ni läser dessa rader har de genomförts. Min gissning är att det kom väldigt många besökare och att man kände att det verkligen var dags att träffas på riktigt igen. Förhoppningsvis gjorde Du även ett besök i vår monter. I nästa nummer av tidningen kommer ett reportage.

Ha det bra alla släktforskare!

Värmland den 9 augusti 2022
Lars-Göran Jansson, ordförande

Höstens program 2022 - lokalgrupperna

Arvika

13 september. Arvika bibliotek. Prästen Lennart Nilsson berättar om "Prästen - statens och Guds tjänare från 1500-talet till nutid".

11 oktober 17.00 Arvika bibliotek. Janne Rehn berättar om Arvikas industrihistoria. Från Pehr till Per.

8 november 17.00 Arvika bibliotek. Staffan Engström berättar om sin bok "Skjutsbol uti Stavnäs socken", En gårds- och släkt historisk berättelse om hemmanet Skjutsbol.

6 december 17.00 Arvika bibliotek. Diskussionskväll

Forshaga

Medverkan vid Julmarknaden i Forshaga Hembygdsgård söndag den 20 november 2022 kl. 11-17.

Hagfors

Forskarhjälp på biblioteket: 6/10, 20/10, 3/11, 17/11, 1/12, 15/12 mellan kl 1400 -1700.

Grums, Kristinehamn, Sunne, Säffle Se Värmlandsrötter

Upprättad för Anders Nilsson, f 13/1 1880 i Ås, Eda (S)					mf (6) t Gunnel Larsson. Orter i (S) län om inte annat anges	
Antavla nr 250	Generation I	Generation II	Generation III	Generation IV	Generation V	
Nr 2. far Andersson Nils Hemmansägare f 24/7 1852 Eda d 12/4 1920 Eda	Nr 2-3 (1)	Nr 4-7	Nr 8-15	Nr 16-31	Nr 32-63	
	Nr 2. far	Nilsson	Andersson, Nils	Ersson, Anders		
	Andersson	Anders	f 15/9 1790, Töcksmark, Elovshbyn	1737, Töcksmark-1800	Andersdotter, Sigrd	f 1714
	Nils	Torpore	d 15/6 1850, Eda, Ås	Gudmundsdotter, Karin		
	Hemmansägare	f 14/7 1824		8 f 1742		
	f 24/7 1852	Eda, Ås	Nilssdotter, Dordi	Månsson, Nils	Persson, Måns	1718-18/7 1780
	Eda	d 5/2 1901	f 28/6 1793, Eda, Nolby	f 10/2 1770, Eda	Nilssdotter, Dordi	f 1729
	d 12/4 1920	Eda, Ås	d 28/11 1864, Eda, Ås	Jansdotter, Karin	Nilsson, Jan	1731-21/5 1772
	Eda	4	9 f 27/12 1770, Eda		Nilssdotter, Kersin	f 1736
	Nr 1. ansökare Nilsson Anders Torpore, arrendator f 13/1 1880 Eda, Ås d 10/10 1964 Eda, By Södra		Persdotter	Olsson, Per	Persson, Olof	Hansson, Per
		Marta	f 28/5 1785, Eda, Kortlanda	1750, Eda, Kortlanda-13/8 1810, Eda, Ko	Nilssdotter, Böret	
		f 18/6 1823	d 22/8 1852, Eda, Ås	Andersdotter, Karin	Andersson, Anders	
		Eda, Ås	10	30/1 1758, Eda, Morast-24/2 1800, Eda	Bryngelsdotter, Böret	
		d 27/2 1898	Jonsdotter, Kerstin	Andersson, Jon		
		Eda, Ås	f 9/6 1795, Eda, Västegården			
			d 27/11 1879, Eda, Ås	Olsdotter, Marit		
		5	11			
		Larsson	Elovsson, Lars	Ersson, Elov		
		Anders	f 17/5 1792, Eda	f 1755		
Magnusson Matilda f 26/3 1878, Eda Nr 3. mor Andersdotter Maria f 11/11 1856 Eda, Ämterud Södra d 6/11 1934 Eda södra kbfd		f 1/4 1822	d 6/9 1870, Eda, Ämterud Södra	Larsdotter, Sara		
		Eda, Ämterud Södra	Olsdotter, Gunilla	Jansson, Olof		
		d 5/1 1875	f 1/8 1798, Eda, Häljeboda	f 1766		
		Eda, Ämterud Södra	d 29/3 1875, Eda, Ämterud Södra	Gullbrandsdotter, Anna		
		6	13	f 1770		
		Eriksdotter	Olofsson, Erik	Andersson, Olof		
		Maria	f 2/4 1790, Eda, Håvilsrud	f 1756, Eda		
		f 29/5 1821	d 5/1 1875	Eriksdotter, Karin		
		Eda, Morastskogen	Simonsdotter, Karin	Nilsson, Simon		
		d 5/1 1901	f 16/3 1794, Köla	f 1763, Ny		
	Eda, Fjäll Norra	d 4/2 1828, Eda, Häljeboda	Dybäck, Maria Carlsdotter			
		7	15	f 17/8 1770, Mo(P)		

Anor sökes nr 865

Min FMMMMM Lena Pauli-dotter Flick fick en oäkta son Biör 13/9 1765 i Gåsborn. Fadern lär vara Nils Biör. Finns några källor på att Nils Biör var far till Biör, som i en del anteckningar kallas Biör Nilsson?

*Björn Lindquist, Salaboda,
Nora
bjorn.lindquist@live.se*

Antavla 251

Antavla med värmlandsrötter för min mor Irene, född Larsson i Frykerud (S). (Hon fick inte heta Irén för prästen, för det var inte svenskt).

Att jag kommit så pass långt bak i tiden, som 1500-tal, beror på att jag tittat på mina Family Tree-träffar med stora träd. Själv har jag svårt att läsa text från 1700-tal och tidigare.

Ett stort tack till de som lagt ut sina släktträd i Family Tree på rätt sätt, genom att för födelseort ange gård, socken och länsbokstav. Det är då det går att hitta sambanden. Likaså är det till mycken hjälp om man lägger ut breda träd, dvs tar med syskon i så många led som möjligt.

Som vanligt i värmlandsanor hamnar vi i Savolax. Många flyt-

tade från detta område till nuvarande Sverige, kanske inte direkt till Värmland, men de hamnade där efter hand. Nuvarande forskning tror att de i första hand flyttade från Savolax, än till Värmland. Men detta är väl en uppsats för sig.

Hoppas på fler träffar.

*Lennart Zettersten
Skoftebyn, Trollhättan
070-606 13 53
lennartzettersten@telia.com*

Antavlan har kompletterats med datum och orter med hjälp av Sveriges Dödbok samt Värmlands Kyrkboksregister. Detta markeras med kursiv stil (Red:s anm.).

Gamla och nya antavlor

I detta nummer publicerade vi nr 250 i en obruten serie i VärmlandsAnor sedan 1990 – alltså innan vår medlemstidning fick detta namn. Det gäller förstås antavlorna.

Vi är glada över detta inslag och ämnar att fortsätta med det. Hittills har vi publicerat fyra samlingsutgåvor och en CD med antavlor nummer 1-200. Nu är det dags för nr 201-250 i tryckt form och den digitala versionen, som nu enbart utges på USB, kommer även att innehålla uppdateringar för de antavlor som publicerats tidigare.

Så har du kompletteringar till dessa så är du varmt välkommen att höra av dig till Gunnar Jonsson: sekreterare@varmlandsrotter.se alternativt via vanlig post till Sveavägen 6 C, 661 41 Säfle. För att vara säker på att kompletteringen skall komma med, ber vi dig skicka in den före 1 november 2022. Ange källor för dina kompletteringar.

Vi vill också gärna ha fler antavlor till kommande nummer av VärmlandsAnor. Antavlan skall ha någon form av beröring med Värmland – men det är inget krav att alla anor skall vara

värmländska. Skicka in en fullständig antavla – inte bara de sex första generationerna, som publiceras i tidningen. Samtliga generationer kommer med i kommande samlingsutgåva.

Nya antavlor kan skickas till redaktören: redaktor@varmlandsrotter.se eller till redaktörens vanliga postadress. Frågor eller funderingar i ämnet mottas också tacksamt.

Carl-Johan Ivarsson

Upprättad för Irene Zettersten, f Larsson 3/9 1920 i Amundstorpbråten, Frykerud (S)						mor (3) t. Lennart Zettersten. Orter i (S) lån om inte annat anges	
Antavla nr 251	Generation I	Generation II	Generation III	Generation IV	Generation V	NU=Nedre Ullerud	
Nr 2-3 (1)	Nr 4-7	Nr 8-15	Nr 16-31	Nr 32-63			
Nr 2, far	Silvén	Danielsson, August. Torpare	Nilsson, Daniel. Ågare	Andersson, Nils	f 25/11 1754, Gillberga, Väsby		
Silvén	Josef	f 1/4 1832, Sillerud, Harnäs	6/6 1803, Sillerud, Harnäs-27/11 1874, S	Andersdotter, Annika	f 22/11 1761, Sillerud, Harnäs		
Klas Ferdinand	Ågare	d 12/12 1912, Sillerud, Mölntegen	Jansdotter, Stina	Olofsson, Johan 1/6 1758, Värvik(P), Hökenäs-18/6 1838, Värvik(P)			
f 1/11 1900	f 18/8 1867	g 5/3 1859, Sillerud	8 1800, Värvik(P)-29/3 1870, Sillerud, Har	Pärsdotter, Maria	1767, Värvik(P)-22/9 1817		
Gillberga, Källås	Sillerud, Mölntegen	Olsdotter, Anna	Pärsson, Olof	Jansson, Pehr			
d 7/11 1979	d 20/6 1933	f 12/11 1824, Svanskog	15/10 1794, Svanskog-1/2 1849, Svanskog	Jansdotter, Annika			
Hammarö	Gillberga, Källås	d 10/4 1806, Sillerud, Mölntegen	Jonasdotter, Stina	Jönsson, Jonas	f 23/8 1774, Svanskog, Hedane Norra		
	g 13/12 1895, Arvika l 4		9 4/6 1803, Svanskog-1/5 1869, Svanskog	Andersdotter, Margareta	f 1777, Långserud		
	Johannesdotter	Andersson, Johannes	Andersson, Anders. Ågare	Bengtsson, Anders	f 6/1 1740, Tveta, Rud		
	Karolina	f 15/8 1822, Tveta, Lerbyn	1/12 1774, Tveta, Rud-23/5 1852, Tveta	Persdotter, Maja	f 1743		
Nr 1, ansökare	f 22/10 1864	d 7/1 1894, Tveta, Lerbyn	Andersdotter, Stina	Persson, Anders	1735-2/10 1805, Tveta, Lerbyn		
Larsson	Tveta, Lerbyn	g 1/6 1854, Tveta	10 4/10 1782, Tveta, Lerbyn-2/10 1854, Tve	Esbjörnsdotter, Annika	1743, Tveta, Sjöbyn-17/3 1814, Tveta		
Irene Elna	d 26/4 1908	Olsdotter, Johanna	Svensson, Olof. Bonde	Olsson, Sven			
f 3/9 1920	Gillberga, Källås	f 24/7 1825, Tveta, Grorud	1/2 1780, Tveta, Grorud-21/10 1851, Tve	Olsdotter, Kjerstin			
Frykerud, Amundstorpbråten	5	d 10/11 1864, Tveta, Lerbyn	Nilssdotter, Anna	Persson, Nils	1/4 1753, Tveta, Grorud-20/5 1817, Tveta, Grorud		
d 19/11 2002	Larsson	Elofsson, Lars. Torpare	11 27/1 1787, Tveta, Grorud-25/1 1857, Tve	Svensdotter, Lena	3/1 1762, Svanskog, Sund-24/4 1805, Tveta		
Trollhättan(P), Liljedalsv	Karl	f 3/5 1824, Frykerud	19/5 1786, Frykerud, Nolby-20/3 1855	Jonsson, Lars	f 23/9 1759, Frykerud, Nolby		
g 2/7 1949	f 3/10 1855	d 10/4 1905, Frykerud, Amundstorpbråten	Bengtsdotter, Lisa	Månsdotter, Ingri	f 5/3 1749, Frykerud, Nolby		
Zettersten	Grums, Lång	Henriksdotter, Stina Maja	12 15/3 1790, NU, Nordsjötorp-23/1 1869	Jonsson, Bengt	f 1752, Nedre Ullerud, Nordsjötorp		
Algot Bertil	d 26/7 1943	Grums, 1823, Grums	Magnusson, Henrik	Segolsdotter, Anna	f 4/9 1752, Nedre Ullerud, Nordsjötorp		
f 3/10 1919, Trollhättan(P)	Ransäter, Högsby	d 3/12 1889, Frykerud, Öjesätersback	Jansdotter, Kajsa	Christoffersson, Magnus	f 23/2 1768, NU, Hallen		
Nr 3, mor	g 5/1 1893, Sunne	6	13 1795, Grums, Jordstorp	Jonssdotter, Stina	f 1767 i Ullerud		
Larsson	Larsdotter	Falk, Lars Jonsson. Undantagsägare	Ersson, Jan				
Tora Henriette	Karolina	f 12/7 1824, Sunne, Ulvsby					
f 25/6 1897	f 18/9 1865	d 29/10 1866, Sunne, Maggeby	Bengtsdotter, Ingeborg	Larsson, Bengt 30/3 1759, Sunne, Torsby-14/9 1826, Sunne, Torsby			
Ransäter, Ransäterstorp	Sunne, Maggeby	g 30/7 1865, Sunne	14 11/11 1799, Sunne, Torsby-9/7 1886, Sun	Jonssdotter, Karin	f 1759, Sunne, Sjunläs		
d 7/10 1977	d 29/3 1942	Jansdotter, Maria	Eriksson, Jan. Torpare	Nyqvist, Erik Jansson. Artillerist	17/6 1782, Nyed-9/12 1856, Sunne		
Ransäter, Högsby	Ransäter, Högsby	d 20/2 1915, Sunne, Maggebysäter	15/8 1811, Sunne, Maggeby-21/5 1891, S	Larsdotter, Britta	12/7 1784, Sunne, Torsby-4/5 1853, Sunne		
			Nilssdotter, Karin	Nilsson, Nils	17/2 1769, Sunne, Maggeby-17/4 1843, Sunne		
			15 17/2 1815, Sunne, Svineberg-29/1 1887, S	Olofsdotter, Gertrud	19/1 1783, Sunne, Svineberg-22/8 1832, Sunne		

Program Hösten 2022

**Torsdag 22 sept.
kl. 18.30**

Bjurtjärn och Vassgårdar på 1800-talet

*Hans Olsson, f.d. lärare i historia och samhällskunskap
på Brogårdsgymnasiet i Kristinehamn*

**Måndag 10 oktober
kl. 14.00**

Mitt Nordvärmland – Lite om släktforskning och lokalhistoria

Torleif Styffe, författare o musiker - Årets Värmlandsförfattare 2010

**Torsdag 20 oktober
kl. 18.30**

Skogsfinnar i Skandinavien & Lite om Finnsam

Maud Wedin, ordförande i Finnsam – Finnbygder i samverkan

**Måndag 31 oktober
kl. 14.00**

Släktforskar-Café om DNA släktforskning

Linda Kvist - DNA coachen

OBS! Begränsat antal platser 50 st. Föranmälan till

sonja.vsf@outlook.com el. telefon 070-3409964.

**Torsdag 24 nov.
18.30**

Herresäten, gårdar och torp - Så bodde våra förfäder på 1700-talet, 1800-talet och in på 1900-talet

Britt-Marie Johansson, Värmlands Släktforskarförening.

Välkommen!

Programgruppen

Plats: Arkivcentrum, Hööksgatan 2, Karlstad

Arrangör: Värmlands Släktforskarförening i samarbete med

